

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

NUTARIMAS

DĖL OAO „GAZPROM“ VEIKSMŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBOS 2004 M. KOVO 18 D. NUTARIMO NR. 1S-38 NUOSTATOMS

2014 m. birželio 10 d. Nr. 2S - 3/2014
Vilnius

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2014 m. birželio 10 d. posėdyje išnagrinėjo klausimą dėl OAO „Gazprom“ (įmonės kodas: 1027700070518, adresas: Nametkina g. 16, Maskva, GSP-7, 117997, Rusijos Federacija) veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2004 m. kovo 18 d. nutarimo Nr. 1S-38¹ (toliau – 2004 m. nutarimas) nuostatomis.

Konkurencijos taryba n u s t a t ė:

(2) 2004 m. nutarimu Konkurencijos taryba nutarė leisti OAO „Gazprom“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 34 proc. akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ (toliau – AB „Lietuvos dujos“) akcijų ir įgyjant kartu su VĮ Valstybės turto fondas, „Ruhrgas Energie Beteiligungs AG“ ir „E.ON Energie AG“ bendrą AB „Lietuvos dujos“ kontrolę (toliau – Koncentracija). Įvertinusi su Koncentracija susijusias aplinkybes, Konkurencijos taryba nutarė leisti vykdyti Koncentraciją su sąlyga, kad:

„koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai nesudarys kliūčių dujų tiekimo įmonėms, turinčioms reikalingas licencijas ir sutartis su pirkėjais Lietuvoje, taip pat ir laisviesiems vartotojams savo poreikiams sudaryti gamtinių dujų pirkimo sutartis su bet kuria dujų gavybos ar tiekimo įmone, taip pat kitiems ūkio subjektams, išgaunantiems gamtines dujas, tiekti jas pirkėjams Lietuvoje“ (toliau – Koncentracijos vykdymo sąlyga).

(3) 2012 m. liepos 3 d. „Lietuvos energijos gamyba“, AB² (toliau – ir Pareiškėjas) kreipėsi į Konkurencijos tarybą su skundu³ (toliau – 2012 m. skundas), kuriame nurodė, kad OAO „Gazprom“, atsisakydama su Pareiškėju sudaryti gamtinių dujų mainų sandorį (angl. *gas swap agreement*), sudarė kliūtis Pareiškėjui sudaryti gamtinių dujų pirkimo sutartį su kitu tiekėju ir taip pažeidė 2004 m. nutarimu nustatytą Koncentracijos vykdymo sąlygą.

(4) Įvertinusi 2012 m. skunde išdėstytas aplinkybes, Konkurencijos taryba 2012 m. liepos 30 d. nutarimu Nr. 1S-105 pradėjo tyrimą dėl OAO „Gazprom“ veiksmų atitikties Konkurencijos tarybos 2004 m. nutarimo nuostatomis⁴.

(5) Konkurencijos taryba tyrimo terminą pratęsė 2013 m. sausio 3 d. nutarimu Nr. 1S-1⁵, 2013 m. kovo 25 d. nutarimu Nr. 1S-43⁶, 2013 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 1S-81⁷, 2013 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. 1S-130⁸ ir 2013 m. gruodžio 17 d. nutarimu Nr. 1S-177⁹.

¹ Konkurencijos tarybos 2004 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. 1S-38 „Dėl leidimo OAO „Gazprom“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 34% AB „Lietuvos dujos“ akcijų paketą ir įgyjant kartu su VĮ Valstybės turto fondas, „Ruhrgas Energie Beteiligungs AG“ ir „E.ON Energie AG“ bendrą AB „Lietuvos dujos“ kontrolę“ (Bylos 16 tomas, 28-29 lapai).

² „Lietuvos energijos gamyba“, AB raštas, nurodantis, kad 2013 m. rugpjūčio 5 d. „Lietuvos energija“, AB pavadinimas pakeistas į „Lietuvos energijos gamyba“, AB (Bylos 1 tomas, 103 lapas).

³ Bylos 1 tomas, 1-49 lapai; Bylos 3 tomas, 1-37 lapai.

⁴ Bylos 1 tomas, 50-53 lapai; Bylos 3 tomas, 38-41 lapai.

⁵ Bylos 1 tomas, 56 lapas.

(6) Tyrimo metu informaciją, susijusią su tyrimui reikšmingomis aplinkybėmis, pateikė Pareiškėjas¹⁰, OAO „Gazprom“¹¹, AB „Lietuvos dujos“¹², Vakarų Europoje veikiančias alternatyvas gamtinių dujų tiekėjas¹³, su kuriuo derybas dėl gamtinių dujų pirkimo vykdė Pareiškėjas (toliau – Alternatyvas tiekėjas), Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija¹⁴ bei kiti ūkio subjektai, kurie turėjo informacijos, susijusios su tyrimo metu nagrinėtomis aplinkybėmis¹⁵.

(7) Konkurencijos taryba 2013 m. sausio 21 d. raštu¹⁶ informavo OAO „Gazprom“ apie pradėtą tyrimą ir nurodė pateikti atsakymus į klausimus, susijusius su 2012 m. skunde nurodytomis aplinkybėmis bei gamtinių dujų mainų sandoriu.

(8) 2013 m. vasario 28 d. OAO „Gazprom“ pateikė Konkurencijos tarybai atsakymą¹⁷, kuriame nurodė, jog, vadovaujantis 2012 m. rugsėjo 11 d. Rusijos Federacijos Prezidento dekretu Nr. 1285 „Dėl priemonių apsaugant Rusijos Federacijos interesus Rusijos juridiniams asmenims vykdant išorinę ekonominę veiklą“¹⁸, OAO „Gazprom“, būdama strateginės reikšmės įmonė, užsienio valstybių valdžios organams, įskaitant reguliavimo ir (arba) kontrolės organus, pareikalavus, jiems gali pateikti informaciją apie savo veiklą tik esant išankstiniam Rusijos Federacijos įgalioto federalinės valdžios organo sutikimui. OAO „Gazprom“ nurodė, kad nusiuntė prašymą dėl informacijos pateikimo galimybės suderinimo Rusijos energetikos ministerijai, tačiau Rusijos energetikos ministerija informavo OAO „Gazprom“, jog neturi pakankamo pagrindo leisti pateikti prašomų duomenų Konkurencijos tarybai. Todėl OAO „Gazprom“ nurodė, kad, vadovaudamasi galiojančiais įstatymais, neturi pagrindo pateikti Konkurencijos tarybos prašytos informacijos.

(9) Siekiant įvertinti skundžiamų OAO „Gazprom“ veiksmų atitikimą Konkurencijos tarybos 2004 m. nutarimo nuostatomis, toliau išdėstytos tyrimo metu nustatytos vertinimui reikšmingos aplinkybės.

1. „Lietuvos energijos gamyba“, AB nurodytos aplinkybės

1.1. Alternatyvaus gamtinių dujų tiekėjo paieška ir derybos

(10) Pareiškėjas vykdo elektros energijos ir šilumos gamybos, tiekimo, elektros energijos importo bei eksporto ir prekybos elektra veiklą. Įmonei priklauso trys gamybos padaliniai: Lietuvos elektrinė, Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė bei Kauno hidroelektrinė¹⁹. Elektros energijos ir šilumos gamybai Pareiškėjas naudoja gamtines dujas, kurias perka iš AB „Lietuvos dujos“ bei uždarosios akcinės bendrovės „Dujotekana“ (toliau – UAB „Dujotekana“)²⁰.

⁶ Bylos 1 tomas, 97 lapas.

⁷ Bylos 1 tomas, 100 lapas.

⁸ Bylos 1 tomas, 127 lapas.

⁹ Bylos 2 tomas, 22, lapas.

¹⁰ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 1- 49 lapai; Bylos 3 tomas, 1-37 lapai); Pareiškėjo tyrimo metu pateikta informacija (Bylos 1 tomas, 103 – 123, 133 – 146 lapai; Bylos 2 tomas, 45, 56 lapai; Bylos 3 tomas).

¹¹ OAO „Gazprom“ tyrimo metu pateikta informacija (Bylos 1 tomas, 89 – 96 lapai).

¹² AB „Lietuvos dujos“ tyrimo metu pateikta informacija (Bylos 1 tomas, 126 lapas; Bylos 2 tomas, 33, 50 - 53, 129 lapai; Bylos 4-5 tomiai).

¹³ Alternatyvaus gamtinių dujų tiekėjo tyrimo metu pateikta informacija (Bylos 2 tomas, 7-21 lapai; Bylos 6 tomas).

¹⁴ Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos tyrimo metu pateikta informacija (Bylos 2 tomas, 27 lapas; Bylos 10 tomas).

¹⁵ Tyrimo metu informaciją teikė UAB „Dujotekana“ (Bylos 2 tomas, 42, 62-63, 138 lapai; Bylos 7 tomas), AB „Achema“ (Bylos 2 tomas, 36, 125-126 lapai; Bylos 8 tomas); UAB Kauno termofikacinė elektrinė (Bylos 2 tomas, 39, 132 lapai; Bylos 9 tomas), UAB „HAUPAS“ (Bylos 2 tomas, 30, 135 lapai; Bylos 13 tomas).

¹⁶ Bylos 1 tomas, 57 – 83 lapai.

¹⁷ Bylos 1 tomas, 89 – 96 lapai,

¹⁸ Bylos 2 tomas, 70 – 74 lapai.

¹⁹ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 10 lapas; Bylos 3 tomas, 10 lapas).

²⁰ Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos gamtinių dujų rinkos stebėsenos ataskaita už 2012 metus, Mažmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra, 8 pav. (Bylos 2 tomas, 87 lapas).

(11) 2012 m. skunde²¹ Pareiškėjas nurodė, kad, kadangi į Lietuvą importuojamų gamtinių dujų kainos nuolat kilo, Pareiškėjas, kaip vartotojas, kuris, remiantis Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymu, turi teisę pasirinkti gamtinių dujų tiekimo įmonę, nusprendė pakeisti gamtinių dujų tiekėją. 2011 m. Pareiškėjas atliko alternatyvaus gamtinių dujų tiekimo galimybių iš Vakarų Europos ir Skandinavijos šalių analizę, kurios metu buvo išsiųsti pasiūlymai gamtinių dujų tiekėjams įsigyti iš jų gamtinių dujų.

(12) 2011 m. pabaigoje ir 2012 m. pradžioje Pareiškėjas, gavęs Alternatyvaus tiekėjo atsakymą, derėjosi su juo dėl gamtinių dujų tiekimo sutarties sudarymo bei sutarties sąlygų²². Alternatyvus tiekėjas 2012 m. sausio 27 d. pateikė Pareiškėjui pasiūlymą²³ įsigyti gamtinių dujų 2013 – 2015 m. Iš Pareiškėjo ir Alternatyvaus tiekėjo susirašinėjimo matyti, kad sutarties sudarymas priklausė nuo to, ar Pareiškėjas turės galimybę nupirktas gamtines dujas pristatyti į Lietuvą²⁴.

(13) Remiantis Alternatyvaus tiekėjo Pareiškėjui pateiktu pasiūlymu, Alternatyvus tiekėjas dujas tiektų iki Vokietijos - Lenkijos valstybinės sienos²⁵. Norint fiziškai pristatyti gamtines dujas į Lietuvą, Pareiškėjui būtų reikėję pasinaudoti Lenkijos ir Baltarusijos dujų perdavimo sistemomis.

(14) Pareiškėjas nurodė, jog gamtinių dujų transportavimas per Lenkiją yra užtikrinamas Europos Sąjungos (toliau – ES) lygmenyje galiojančio 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (ES) Nr. 994/2010 dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemonių²⁶ nuostatomis. Atsižvelgdamas į tai, Pareiškėjas tikėjosi, kad galės transportuoti dujas per Lenkiją²⁷.

(15) Kadangi minėtas reglamentas nėra taikomas Baltarusijos Respublikoje, siekdamas sužinoti, ar yra techninės galimybės tiekti gamtines dujas iš Lenkijos per Baltarusijos teritoriją į Lietuvą, 2012 m. sausio 9 d. Pareiškėjas kreipėsi į Baltarusijos gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorių *OAO „Beltransgaz“*²⁸. *OAO „Beltransgaz“*, kuris yra 100 proc. kontroliuojamas *OAO „Gazprom“*²⁹, valdo gamtinių dujų vamzdynus Baltarusijoje, kuriais tiekiamos gamtinės dujos Baltarusijos vartotojams bei tranzitu Europos valstybėms ir Kaliningrado sričiai³⁰.

(16) 2012 m. vasario 24 d. Pareiškėjas gavo neigiamą atsakymą iš *OAO „Beltransgaz“*, nurodantį, kad dėl galiojančios gamtinių dujų transportavimo schemos *OAO „Beltransgaz“* neturi techninių galimybių užtikrinti gamtinių dujų tranzito iš Lenkijos į Lietuvą per Baltarusijos teritoriją į Kotlovkos dujų apskaitos stotį³¹. Pareiškėjo teigimu, dėl šios priežasties fizinis gamtinių dujų, kurias Pareiškėjas būtų įsigijęs iš Alternatyvaus tiekėjo, patiekimas į Lietuvos teritoriją buvo neįmanomas.

1.2. Pareiškėjo susirašinėjimas dėl gamtinių dujų mainų sandorio

(17) Kadangi fizinis gamtinių dujų tiekimas iš Lenkijos per Baltarusiją į Lietuvą buvo techniškai negalimas, Pareiškėjo teigimu³², šios problemos sprendimas galėjo būti Pareiškėjo susitarimas su *OAO „Gazprom“* dėl gamtinių dujų mainų sandorio sudarymo. Šio sandorio pagrindu Pareiškėjas iš Alternatyvaus tiekėjo Vakarų Europoje įsigytas gamtines dujas perduotų

²¹ Bylos 1 tomas, 10 lapas; Bylos 3 tomas, 10 lapas.

²² Pareiškėjo susirašinėjimas su Alternatyviu tiekėju (Bylos 3 tomas, 65 – 103 lapai).

²³ Bylos 1 tomas, 20 - 32 lapai; Bylos 3 tomas, 20-37 lapas.

²⁴ Pareiškėjo susirašinėjimas su Alternatyviu tiekėju (Bylos 3 tomas, 99 - 103 lapai).

²⁵ Bylos 1 tomas, 21 lapas; Bylos 3 tomas, 22 lapas.

²⁶ 2004/67/EB, OL 2010 L 295/1, 6 straipsnio 5 dalis.

²⁷ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 10 lapas; Bylos 3 tomas, 10 lapas); Pareiškėjo 2014 m. vasario 24 d. atsakymas į 1-ą klausimą (Bylos 2 tomas, 56 lapas).

²⁸ *OAO „Gazprom“* 2013 m. balandžio 22 d. spaudos pranešimas, kuriame nurodoma, jog nuo 2013 m. balandžio 18 d. *OAO „Beltransgaz“* pavadinimas pakeistas į *OAO „Gazprom transgas Belarus“* (Bylos 16 tomas, 30-32 lapai).

²⁹ *OAO „Gazprom“* 2012 m. gruodžio 31 d. IFRS konsoliduotas finansinių ataskaitų rinkinys (Bylos 12 tomas, 24, 55, 56 lapai).

³⁰ *OAO „Gazprom“* 2012 m. metinis pranešimas (Bylos 11 tomas, 99 lapas; Bylos 12 tomas, 41, 42 lapai).

³¹ Bylos 1 tomas, 35 - 36, 45 lapai.

³² Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 11 lapas; Bylos 3 tomas, 11 lapas).

OAO „Gazprom“ mainais už tą patį gamtinių dujų kiekį, kurį *OAO „Gazprom“* patiektų Pareiškėjui Lietuvos - Baltarusijos pasienyje.

(18) 2012 m. vasario 15 d. Pareiškėjas kreipėsi į *OOO „Gazprom export“*, 100 proc. kontroliuojamą *OAO „Gazprom“*³³ ir, Pareiškėjo žiniomis, atsakingą už dujų tiekimą Europos kontinentui³⁴. Rašte³⁵ Pareiškėjas nurodė, jog jis derasi su potencialiu gamtinių dujų tiekėju dėl gamtinių dujų tiekimo Pareiškėjui 2013 - 2015 m. laikotarpiui. Potencialus dujų tiekėjas yra pasirengęs tiekti Pareiškėjui sutartą gamtinių dujų kiekį iki Lenkijos – Baltarusijos sienos³⁶. Pareiškėjas pasiūlė sudaryti gamtinių dujų mainų sutartį tarp *OOO „Gazprom export“* ir Pareiškėjo, pagal kurią gamtinės dujos, kurias Pareiškėjas gautų ant Lenkijos - Baltarusijos sienos, būtų pakeistos gamtinėmis dujomis, kurias *OOO „Gazprom export“* patiektų į Lietuvą. Taip pat Pareiškėjas paprašė pateikti preliminarias gamtinių dujų mainų sutarties sąlygas arba pasiūlė parengti mainų sutarties projektą tolimesniam aptarimui, taip pat kad pageidauja gauti bei apsvarstyti bet kurį kitą tiesioginį *OOO „Gazprom export“* pasiūlymą dėl prekybos gamtinėmis dujomis 2013 - 2015 m. laikotarpiu³⁷.

(19) Nesulaukęs *OOO „Gazprom export“* atsakymo, Pareiškėjas 2012 m. kovo 19 d. persiuntė *OOO „Gazprom export“* adresuotą laišką šios įmonės patronuojančiai įmonei *OAO „Gazprom“*³⁸. Pareiškėjas prašė *OAO „Gazprom“* užtikrinti atsakymo pateikimą į Pareiškėjo raštą *OOO „Gazprom export“*, o, jeigu *OOO „Gazprom export“* negali apsvarstyti Pareiškėjo pasiūlymo ir neturi galimybės pateikti savo pasiūlymo, prašė *OAO „Gazprom“* pateikti poziciją dėl Pareiškėjo pasiūlymo, susijusio su prekyba gamtinėmis dujomis.

(20) 2012 m. balandžio 11 d. *OAO „Gazprom“* Pareiškėjui pateikė atsakymą³⁹, kuriame nurodė, jog apsvarstė Pareiškėjo paklausimą dėl galimo gamtinių dujų tiekimo 2013 – 2015 m., tačiau atsižvelgiant į tai, kad neturi papildomų, nei numatyta sutartyse, gamtinių dujų rezervų, gamtinių dujų Pareiškėjui tiekti negali. *OAO „Gazprom“* pasiūlė Pareiškėjui dėl gamtinių dujų tiekimo kreiptis į AB „Lietuvos dujos“.

(21) Atsižvelgdamas į *OAO „Gazprom“* atsakymą ir pasiūlymą kreiptis į AB „Lietuvos dujos“, 2012 m. balandžio 27 d. raštu⁴⁰ Pareiškėjas pateikė pasiūlymą AB „Lietuvos dujos“ dėl gamtinių dujų mainų sandorio sudarymo, o 2012 m. gegužės 22 d. raštu⁴¹ papildė pasiūlymą nurodydamas galimą nuoseklų sandorio įgyvendinimo planą.

(22) AB „Lietuvos dujos“, atsakydama į Pareiškėjo pasiūlymą, 2012 m. gegužės 31 d.⁴² nurodė, kad AB „Lietuvos dujos“, kaip ir Pareiškėjas, turi teisę pirkti gamtines dujas kitose valstybėse, tačiau dėl šiuo metu esamos ribotos galimybės gamtines dujas transportuoti iki Lietuvos Respublikos ar mainyti į kitų Lietuvos Respublikoje veikiančių gamtinių dujų tiekėjų turimas gamtines dujas, šia teise nesinaudoja. AB „Lietuvos dujos“ Pareiškėjui pasiūlė ieškoti kitų partnerių gamtinių dujų mainams ir tuo atveju Pareiškėjas laisvai galės pasinaudoti gamtinių dujų perdavimo sistema⁴³.

³³ *OAO „Gazprom“* 2012 m. gruodžio 31 d. IFRS konsoliduotas finansinių ataskaitų rinkinys (Bylos 12 tomas, 25, 57, 58 lapai).

³⁴ *OOO „Gazprom export“* internetinis puslapis, informacija apie įmonės veiklą (Bylos 2 tomas, 115, 116 lapai).

³⁵ Pareiškėjo 2012 m. vasario 15 d. raštas *OOO „Gazprom export“* (Bylos 1 tomas, 38, 47 lapai).

³⁶ Pareiškėjas 2014 m. vasario 24 d. atsakydamas į 1-ą klausimą Konkurencijos tarybai paaiškino, kad, kreipdamasis į *OOO „Gazprom export“* nurodė toliausią tašką, į kurį Pareiškėjas būtų galėjęs organizuoti gamtinių dujų pristatymą, nes tikėjosi, jog pavyks susitarti su Lenkijos perdavimo sistemos operatoriumi (Bylos 2 tomas, 56 lapas).

³⁷ Pareiškėjo 2012 m. vasario 15 d. raštas *OOO „Gazprom export“* (Bylos 1 tomas, 38, 47 lapai).

³⁸ Bylos 1 tomas, 39, 48 lapai.

³⁹ Bylos 1 tomas, 40, 41, 49 lapai.

⁴⁰ Bylos 1 tomas, 106 lapas.

⁴¹ Bylos 1 tomas, 108 lapas.

⁴² Bylos 1 tomas, 109 lapas.

⁴³ AB „Amber Grid“ internetinis puslapis, informacija apie gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorių: iki 2013 m. liepos 31 d. gamtinių dujų tiekimo, skirstymo ir perdavimo veiklas vykdė AB „Lietuvos dujos“, tačiau nuo 2013 m. rugpjūčio 1 d. gamtinių dujų perdavimo veikla buvo atskirta ir perduota vykdyti AB „Amber Grid“ (Bylos 2 tomas, 78 lapas).

2. Pareiškėjo siektas įgyvendinti gamtinių dujų mainų sandoris

(23) Pareiškėjo siekto įgyvendinti gamtinių dujų mainų sandorio pagrindu Pareiškėjo Vakarų Europoje įsigytos gamtinės dujos būtų perduodamos OAO „Gazprom“ mainais į tą patį gamtinių dujų kiekį, kurį OAO „Gazprom“ patiektų iki Lietuvos teritorijos (Lietuvos – Baltarusijos pasienio)⁴⁴.

(24) Pareiškėjo teigimu, gamtinių dujų mainų sandoriai vadinami „sutartiniu“ ar „virtualiu“ gamtinių dujų gabenimu, yra alternatyva fiziniam gamtinių dujų gabenimui vamzdynais. Gamtinių dujų mainų sandorio pagrindu gamtinių dujų tiekėjai gali apsikeisti reikiama gamtinių dujų kiekiais išvengdami fizinio gamtinių dujų transportavimo⁴⁵. Pareiškėjas pažymėjo, kad gamtinių dujų mainų sandoriai nėra neįprasti sandoriai, jų atlikimas nereikalauja specifinės infrastruktūros, *know-how* ar resursų. Jie naudojami kaip būdas eliminuoti teritoriniu / nacionaliniu pagrindu kurtos Europos gamtinių dujų tiekimo sistemos trūkumus, riboto vamzdynų pralaidumo ar kitų techninių priežasčių sukeliamas problemas⁴⁶.

(25) Pareiškėjo teigimu, kadangi OAO „Gazprom“ tiekia gamtines dujas įvairiomis kryptimis bei valdo dujų tiekimo infrastruktūrą, nėra jokių objektyvių kliūčių, dėl kurių OAO „Gazprom“ negalėtų įvykdyti Pareiškėjo numatyto gamtinių dujų mainų sandorio. Kaip paaiškino Pareiškėjas, įgyvendinant Pareiškėjo numatytą gamtinių dujų mainų sandorį, tai lemtų dalies dujų, kurias OAO „Gazprom“ tiekia į Vakarų Europą per Baltarusiją, nukreipimą Lietuvos kryptimi (pateikimą į Lietuvos – Baltarusijos pasienyje esančią Kotlovkos dujų apskaitos stotį), tuo tarpu OAO „Gazprom“ gamtinių dujų poreikis Vakarų Europoje būtų tenkinamas OAO „Gazprom“ atitinkamu dujų kiekiu, kurį Pareiškėjas įsigytų iš Alternatyvaus tiekėjo⁴⁷. Tokiu būdu Pareiškėjas turėtų teisę į OAO „Gazprom“ patiektas gamtines dujas Lietuvos – Baltarusijos pasienyje, o OAO „Gazprom“ turėtų teisę į Pareiškėjo turimas gamtines dujas atitinkamoje Vakarų Europos valstybėje.

(26) Pareiškėjas paaiškino, jog tikslus sutarčių kiekis, būtinas sandorio įgyvendinimui, priklausytų nuo derybų su Alternatyviu tiekėju ir OAO „Gazprom“ rezultaty. Pareiškėjo manymu, mainų sandoriui įgyvendinti užtektų dviejų sutarčių: gamtinių dujų tiekimo (t. y. pirkimo – pardavimo) sutartis būtų sudaroma tarp Pareiškėjo ir Alternatyvaus tiekėjo, o gamtinių dujų mainų sutartis būtų sudaroma tarp Pareiškėjo ir OAO „Gazprom“⁴⁸.

(27) Pareiškėjas nurodė, kad tarp Pareiškėjo ir Alternatyvaus tiekėjo taip pat būtų sudarytas dujų tiekimo grafikas, dėl dujų kiekio tiekimo tam tikrais terminais, o Pareiškėjas išsipareigotų už dujas sumokėti sutartais terminais. Taip pat su OAO „Gazprom“ būtų susitarta dėl analogiško dujų tiekimo grafiko, pagal kurį OAO „Gazprom“ tiektų dujas Pareiškėjui Lietuvoje. Pareiškėjo teigimu, dujų stygiaus ar pertekliaus neturėtų susidaryti, kadangi tas pats kiekis, kuris šiuo metu yra perkamas iš Lietuvoje dujas parduodančių įmonių, būtų OAO „Gazprom“ patiekiamas į Lietuvą pagal mainų sandorį⁴⁹. Tuo atveju, jeigu OAO „Gazprom“ nukreiptų dalį gamtinių dujų, skirtų Vakarų Europos rinkai, Lietuvos kryptimi, OAO „Gazprom“ reikalingą gamtinių dujų kiekį Vakarų Europoje Pareiškėjas būtų pateikęs OAO „Gazprom“ pagal mainų sandorį⁵⁰.

(28) Susitarus dėl esminių tiekimo sąlygų, techniniai klausimai dėl gamtinių dujų perdavimo būtų suderinti su gamtinių dujų sistemos operatoriais⁵¹. Tam, kad Pareiškėjas gautų gamtines dujas į Elektrėnuose esančią elektrinę, kurioje gamina elektros ir šilumos energiją, Pareiškėjas būtų turėjęs

⁴⁴ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 16 lapas; Bylos 3 tomas 16 lapas).

⁴⁵ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 11 lapas; Bylos 3 tomas 11 lapas).

⁴⁶ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 12 lapas; Bylos 3 tomas 12 lapas).

⁴⁷ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 11 lapas; Bylos 3 tomas 11 lapas).

⁴⁸ 2013 m. lapkričio 28 d. Konkurencijos tarybos paaiškinimų protokolas, kuriame užfiksuoti Pareiškėjo atstovo paaiškinimai (Bylos 1 tomas, 142 lapas; Bylos 3 tomas, 105 lapas).

⁴⁹ 2013 m. lapkričio 28 d. Konkurencijos tarybos paaiškinimų protokolas, kuriame užfiksuoti Pareiškėjo atstovo paaiškinimai (Bylos 1 tomas, 143 - 144 lapai; Bylos 3 tomas, 105-106 lapai).

⁵⁰ Pareiškėjo 2012 m. liepos 3 d. skundas (Bylos 1 tomas, 11 lapas; Bylos 3 tomas 11 lapas).

⁵¹ 2013 m. lapkričio 28 d. Konkurencijos tarybos paaiškinimų protokolas, kuriame užfiksuoti Pareiškėjo atstovo paaiškinimai (Bylos 1 tomas, 144 lapas; Bylos 3 tomas, 107 lapas).

susitarti su Lietuvos perdavimo sistemos operatoriumi, kad gamtinės dujos, kurias OAO „Gazprom“ pagal mainų sandorį patiektų į Lietuvos – Baltarusijos pasienį (Kotlovkos dujų apskaitos stotį), būtų transportuojamos iki elektrinės Elektrėnuose. Analogiškai su Vakarų Europos valstybės (priklausomai nuo to, kurioje pagal susitarimą su OAO „Gazprom“ Pareiškėjas turėtų pateikti dujas) perdavimo sistemos operatoriumi turėtų būti susitarta dėl gamtinių dujų transportavimo iki vietos, kuri būtų suderinta su OAO „Gazprom“⁵².

(29) Kadangi OAO „Gazprom“ 2012 m. balandžio 11 d. atsakydamas Pareiškėjui dėl galimo gamtinių dujų mainų sandorio sudarymo pasiūlė kreiptis į AB „Lietuvos dujos“, Pareiškėjas svarstė dar vieną galimą gamtinių dujų mainų sandorio įgyvendinimo schemą, kurioje tarpininku būtų AB „Lietuvos dujos“.

(30) Kaip paaiškino Pareiškėjas, tokiu atveju jis Vakarų Europoje įsigytas dujas keistų į AB „Lietuvos dujos“ priklausantį analogišką gamtinių dujų kiekį Lietuvos - Baltarusijos pasienyje, o AB „Lietuvos dujos“ iš Pareiškėjo įgytas gamtines dujas, Pareiškėjo pristatytas į Vokietijos – Lenkijos arba Lenkijos – Baltarusijos pasienį⁵³, mainų sandorio su OAO „Gazprom“ pagrindu, keistų į OAO „Gazprom“ patiektas dujas⁵⁴.

(31) Pareiškėjas paaiškino, kad AB „Lietuvos dujos“ dalyvavimas gamtinių dujų mainų sandoryje nebuvo būtinas, tačiau sandoris būtų buvęs įmanomas. Konkretus sandorio variantas būtų priklausęs nuo derybų⁵⁵. Pareiškėjas pabrėžė, kad tokia schema būtų buvusi sudėtingesnė ir brangesnė, tačiau, siekiant įgyvendinti gamtinių dujų mainų sandorį, Pareiškėjas buvo pasiruošęs įgyvendinti ir tokią mažiau palankią alternatyvą⁵⁶.

(32) Alternatyvus tiekėjas, atsakydamas į Konkurencijos tarybos tyrimo metu pateiktus klausimus, taip pat patvirtino Pareiškėjo teiginį, kad gamtinių dujų mainų sandoriai praktikoje nėra reti atvejai, nors dujų sektoriuje ir nėra nustatyto vieningo gamtinių dujų mainų sandorio apibrėžimo⁵⁷.

(33) Alternatyvus tiekėjas kaip pagrindinį dujų mainų sandorio tikslą nurodė apsikeitimą fiziniiais gamtinių dujų kiekiais arba mokėjimais už gamtines dujas. Atsižvelgiant į tai, kad yra didelė galimų gamtinių dujų mainų sandorių rūšių įvairovė ir jie paprastai yra nestandartiniai individualūs susitarimai, Alternatyvaus tiekėjo nuomone, pagrindinių mainų sandorio sąlygų apibūdinti neįmanoma, taip, kaip ir pateikti standartinį mainų sandorio pavyzdį. Alternatyvaus tiekėjo teigimu, pagrindinė kliūtis sudarant gamtinių dujų mainų sandorį yra surasti sutarties partnerį su atitinkamais pajėgumais ir interesais⁵⁸.

(34) Konkurencijos taryba nustatė, kad OAO „Gazprom“ yra vykdeš gamtinių dujų mainų sandorių tiekiant gamtines dujas į JAV. Viešai prieinamame šaltinyje nurodoma, kad 2009 m. *Gazprom Marketing & Trading Limited*⁵⁹ ir *EDF Trading* sudarė dujų mainų sutartį, pagal kurią šalys sutarė apsikeisti JAV ir Jungtinėje Karalystėje esančiomis gamtinėmis dujomis⁶⁰.

⁵² 2013 m. lapkričio 28 d. Konkurencijos tarybos paaiškinimų protokolas, kuriame užfiksuoti Pareiškėjo atstovo paaiškinimai (Bylos 1 tomas, 144 lapas; Bylos 3 tomas, 107 lapas).

⁵³ Pareiškėjo 2012 m. gegužės 22 d. raštas AB „Lietuvos dujos“ (Bylos 1 tomas, 108 lapas).

⁵⁴ Pareiškėjo 2013 m. spalio 7 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 1 tomas, 136 lapas; Bylos 3 tomas, 60 lapas).

⁵⁵ 2013 m. lapkričio 28 d. Konkurencijos tarybos paaiškinimų protokolas, kuriame užfiksuoti Pareiškėjo atstovo paaiškinimai (Bylos 1 tomas, 144, 145 lapai; Bylos 3 tomas; 107 lapas).

⁵⁶ Pareiškėjo 2013 m. spalio 7 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 1 tomas, 136 lapas; Bylos 3 tomas, 60 lapas).

⁵⁷ Alternatyvaus tiekėjo 2013 m. gruodžio 16 d. atsakymas į Konkurencijos tarybos užklausimo 5-ą klausimą (Bylos 2 tomas, 12, 19 lapai; Bylos 6 tomas, 14, 29 lapai).

⁵⁸ Alternatyvaus tiekėjo 2013 m. gruodžio 16 d. atsakymas į Konkurencijos tarybos užklausimo 5-ą klausimą (Bylos 2 tomas, 12 - 13, 19 - 20 lapai; Bylos 6 tomas, 14 - 15, 29 - 30 lapai).

⁵⁹ OAO „Gazprom“ 2012 m. gruodžio 31 d. IFRS konsoliduotas finansinių ataskaitų rinkinyje nurodyta, kad *Gazprom Marketing and Trading Limited* 100 proc. akcijų priklauso OAO „Gazprom“ (Bylos 12 tomas, 24, 55 - 56 lapai).

⁶⁰ *Pipeline & Gas Journal* internetinis puslapis, 2009 m. spalio mėn. informacinis pranešimas (Bylos 1 tomas, 37, 46 lapai).

3. Kitos aplinkybės

3.1. Aplinkybės, susijusios su 2004 m. Koncentracija

(35) Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2000 m. kovo 2 d. nutarimu Nr. 246 „Dėl akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ pagrindinių privatizavimo bei pertvarkymo nuostatų patvirtinimo“ patvirtino pagrindines AB „Lietuvos dujos“ privatizavimo bei pertvarkymo nuostatas (toliau – AB „Lietuvos dujos“ privatizavimo programa).

(36) 2002 m. birželio 7 d. nutarimu Nr. 846 „Dėl pritarimo akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ valstybei nuosavybės teise priklausančių 34 procentų akcijų paketo privatizavimo programai, numatančiai parduoti jį viešo konkurso būdu gamtinių dujų tiekėjams“ Vyriausybė nusprendė parduoti jai priklausančias AB „Lietuvos dujos“ akcijas ir paskelbė tarptautinį viešą konkursą. OAO „Gazprom“ buvo paskelbtas konkurso laimėtoju.

(37) 2004 m. sausio 23 d. tarp valstybės įmonės Valstybės turto fondas ir OAO „Gazprom“ buvo pasirašyta AB „Lietuvos dujos“ akcijų pirkimo pardavimo sutartis⁶¹ (toliau – Akcijų pirkimo – pardavimo sutartis). Tą pačią dieną OAO „Gazprom“ kreipėsi į Konkurencijos tarybą su prašymu leisti vykdyti koncentraciją įsigyjant AB „Lietuvos dujos“ 34 proc. akcijų paketą⁶².

(38) Konkurencijos taryba, įvertinusi Koncentracijos nagrinėjimo metu nustatytas aplinkybes padarė išvadą, kad:

„AB „Lietuvos dujos“ užima dominuojančią padėtį atitinkamose gamtinių dujų perdavimo ir paskirstymo rinkose. OAO „Gazprom“ yra vienintelis galimas dujų tiekėjas į Lietuvą ir kito alternatyvaus tiekėjo nėra. AB „Lietuvos dujos“ dujų tinklai nėra sujungti su Europos Sąjungos gamtinių dujų tinklais bei gamtinių dujų tiekimo sistema. Rusijos Federacijoje yra ir kitų dujų gavybos kompanijų, tačiau jų galimybės eksportuoti dujas priklauso nuo Gazprom kontroliuojamų magistralinių dujotiekių pralaidumo, techninių galimybių ir kitų sąlygų“⁶³.

(39) Atsižvelgusi į su Koncentracija susijusias aplinkybes, Koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų padėtį atitinkamose rinkose, Konkurencijos taryba nutarė leisti vykdyti Koncentraciją su Nutarimo (2) pastraipoje nurodyta Koncentracijos vykdymo sąlyga.

(40) Pasirašydamas Akcijų pirkimo – pardavimo sutartį⁶⁴, OAO „Gazprom“, be kita ko, įsipareigojo, jog OAO „Gazprom“ ir AB „Lietuvos dujos“ 1999 m. gruodžio 16 d. sudaryta gamtinių dujų tiekimo sutartis (toliau – Gamtinių dujų tiekimo sutartis⁶⁵) galios ne trumpiau kaip 10 metų ir kad per šį laikotarpį OAO „Gazprom“ tieks tiesiogiai AB „Lietuvos dujos“ gamtines dujas apimtimis, ne mažesnėmis kaip 70 proc. bendro Lietuvos vartotojų dujų poreikio, išskyrus apimtis, tiekiamas akcinei bendrovei „Achema“ (toliau – AB „Achema“) ir uždarajai akcinei bendrovei „Kauno termofikacinė elektrinė“ (toliau – UAB „Kauno termofikacinė elektrinė“). Remiantis Gamtinių dujų tiekimo sutarties nuostatomis, sutarties galiojimo laikotarpiu gamtinių dujų tiekimo kiekiai buvo keičiami beveik kiekvienais metais⁶⁶.

3.2. Lietuvos gamtinių dujų rinka

(41) Remiantis Gamtinių dujų įstatymo 1 straipsnio 19 punktu, gamtinių dujų rinka – tai asmenų, vykdančių gamtinių dujų gavybą, perdavimą, skirstymą, tiekimą, skystinimą ir laikymą, santykių visuma, apimanti didmeninę ir mažmeninę prekybą gamtinėmis dujomis, paslaugų teikimą

⁶¹ 2004 m. sausio 23 d. akcijų pirkimo pardavimo sutartis, sudaryta tarp valstybės įmonės Valstybės turto fondas ir OAO „Gazprom“ (Bylos 2 tomas, 98 – 114 lapai).

⁶² 2004 m. sausio 23 d. OAO „Gazprom“ pranešimas apie Koncentraciją (Bylos 18 tomas, 3 – 16 lapai).

⁶³ Konkurencijos tarybos 2004 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. 1S-38 „Dėl leidimo OAO „Gazprom“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 34% AB „Lietuvos dujos“ akcijų paketą ir įgyjant kartu su VĮ Valstybės turto fondas, „Ruhrgas Energie Beteiligungs AG“ ir „E.ON Energie AG“ bendrą AB „Lietuvos dujos“ kontrolę“ (Bylos 16 tomas, 28-29 lapai).

⁶⁴ Akcijų pirkimo – pardavimo sutarties 7.4 dalis (Bylos 2 tomas, 106 lapas).

⁶⁵ Bylos 4 tomas.

⁶⁶ Gamtinių dujų tiekimo sutarties pakeitimai (Bylos 4 tomas).

ir pagrįsta teisėtumo ir lygiateisiškumo principais bei reguliuojamojo trečiųjų asmenų dalyvavimo transportuojant gamtines dujas principu.

(42) Pagal Gamtinių dujų įstatymo 1 straipsnio 32 punktą, gamtinių dujų tiekimas yra gamtinių dujų pardavimas ir (ar) perpardavimas gamtinių dujų vartotojams ir jų tiekimas į gamtinių dujų sistemą. Šio įstatymo 2 straipsnio 33 punkte nurodyta, kad gamtinių dujų tiekimo įmonė yra asmuo, kuris verčiasi gamtinių dujų tiekimo veikla.

(43) Konkurencijos tarybai priimant 2004 m. nutarimą galiojusi 2000 m. Gamtinių dujų įstatymo redakcija numatė, kad yra išskiriami laisvi (turintys teisę laisvai pasirinkti tiekėją)⁶⁷ ir reguliuojamieji (neturintys teisės pasirinkti tiekėjo) vartotojai (Gamtinių dujų įstatymo 2 straipsnio 24, 25 punktai). Taigi, pagal tuo metu galiojusius teisės aktus, galimybė laisvai pasirinkti gamtinių dujų tiekėją buvo suteikiama tik tam tikriems subjektams, t.y. laisviesiems vartotojams. Laisvųjų vartotojų statusą atitinkamiems vartotojams suteikdavo Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, vadovaudamasi atitinkamais teisės aktų reikalavimais.

(44) Remiantis Gamtinių dujų įstatymo 2 straipsnio 2 dalimi, nuo 2007 m. liepos 1 d., suderinus su ES teisės aktais, neliko reguliuojamųjų vartotojų sąvokos ir visiems vartotojams Lietuvoje užtikrinama galimybė laisvai pasirinkti gamtinių dujų tiekėją. Gamtinių dujų įstatymo 15 straipsnio 4 punkte yra nustatyta, kad vartotojai turi teisę pakeisti gamtinių dujų tiekimo įmonę. Taip pat, jog visi prie gamtinių dujų sistemos prisijungę vartotojai turi teisę pirkti gamtines dujas iš bet kurioje valstybėje narėje registruotų gamtinių dujų tiekimo įmonių, kurios turi galimybę pateikti dujas vartotojui ir laikosi Lietuvos Respublikoje galiojančių teisės aktų reikalavimų.

(45) Lietuvos gamtinių dujų sistema yra sujungta su Baltarusijos (Kotlovkos dujų apskaitos stotis), Latvijos (Kiemėnų dujų apskaitos stotis) bei Rusijos Federacijos Kaliningrado srities (Šakių dujų apskaitos stotis) dujų sistemomis. Visos gamtinės dujos, įskaitant gamtines dujas, transportuojamas tranzitu į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį, yra tiekiamos OAO „Gazprom“ iš Rusijos. Dujos tranzitu yra transportuojamos per Baltarusijos teritoriją bei į Lietuvą patenka per Lietuvos ir Baltarusijos valstybių pasienyje įkurtą Kotlovkos dujų apskaitos stotį. Šakių dujų apskaitos stotis yra įrengta tranzitui per Lietuvos teritoriją vykdyti, per ją Rusijos Federacija tiekia dujas Kaliningrado sričiai⁶⁸. Kiemėnų dujų apskaitos stotis Lietuvos – Latvijos pasienyje pritaikyta gamtinių dujų transportavimui iš / į Latviją. Ši jungtis naudojama ypatingų situacijų atveju⁶⁹.

(46) Taigi, gamtinės dujos į Lietuvą gali būti tiekiamos tik per magistralinius dujotiekus, kurie yra sujungti su Baltarusijos ir Latvijos dujotiekiais. Baltarusijos Respublikos magistralinius dujotiekus valdo Baltarusijos gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorius OAO „Gazprom transgas Belarus“⁷⁰. Latvijos dujotiekį valdo AS Latvijas Gāze, kurios 34 proc. akcijų priklauso OAO „Gazprom“⁷¹. Lietuva vis dar neturi jokių gamtinių dujų dujotiekų jungčių su ES šalyse narėse esančiais dujotiekiais, išskyrus minėtą ypatingų situacijų atveju naudojamą jungtį su Latvija. Nuo 2004 m. OAO „Gazprom“ išliko vieninteliu gamtinių dujų į Lietuvą tiekėju⁷², o visos gamtinės dujos Lietuvoje esantiems vartotojams yra tiekiamos per Baltarusiją (išimtiniais atvejais per Latviją).

(47) Pagal Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pateikiamus duomenis 2012 m. gamtines dujas į Lietuvą importavo 5 įmonės: AB „Lietuvos dujos“, UAB „Dujotekana“, uždaroji akcinė bendrovė „Haupas“, AB „Achema“ ir UAB „Kauno termofikacijos elektrinė“.

⁶⁷ Gamtinių dujų įstatymo redakcijos 22 straipsnio 5 dalyje buvo numatyta, kad laisvaisiais vartotojais pripažįstami: 1) elektrinės; 2) vartotojai, kurie sunaudoja daugiau kaip 15 milijonų kubinių metrų dujų per metus; 3) vartotojai, kurių sistemos tiesiogiai prijungtos prie magistralinių dujotiekų; 4) paskirstymo įmonės, kurių dujų sistemos tiesiogiai prijungtos prie magistralinių dujotiekų.

⁶⁸ Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją ataskaita už 2012 m. (Bylos 2 tomas, 92, 93 lapai).

⁶⁹ Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos internetinis puslapis, informacinis pranešimas apie AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistemos parengimą žiemos laikotarpiui (Bylos 2 tomas, 97 lapas).

⁷⁰ OAO „Gazprom“ 2012 m. metinis pranešimas (Bylos 11 tomas, 99 lapas; bylos 12 tomas, 41 - 42 lapai).

⁷¹ OAO „Gazprom“ 2012 m. gruodžio 31 d. IFRS konsoliduotas finansinių ataskaitų rinkinys (Bylos 12 tomas, 16, 53 - 54 lapai).

⁷² Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos Lietuvos Respublikos elektros energijos ir gamtinių dujų rinkų metinės ataskaitos Europos Komisijai 2004-2012 metais. Šaltinis: <<http://www.vkekk.lt/dujos/Puslapiai/duju-rinkos-apzvalga/ataskaitos-europos-komisijai.aspx>>.

Gamtinės dujos į Lietuvą 2012 m. buvo importuojamos iš vienintelio tiekėjo – OAO „Gazprom“⁷³. Įmonė UAB „Dujotekana“ įmonės OAO „Gazprom“ tiekiamas dujas pirko iš *LT Gas Stream AG*⁷⁴.

(48) OAO „Gazprom“ gamtines dujas Lietuvos gamtinių dujų vartotojams (didmeniniams ir nebutiniams)⁷⁵ pristato į Kotlovkos dujų apskaitos stotį, esančią Lietuvos – Baltarusijos pasienyje. Šioje vietoje gamtinių dujų vartotojai įsigyja gamtines dujas iš OAO „Gazprom“⁷⁶. Norėdami gamtines dujas transportuoti Lietuvoje, ūkio subjektai turi būti sudarę gamtinių dujų perdavimo paslaugų sutartis su AB „Amber Grid“⁷⁷, kuri šios sutarties su vartotoju pagrindu per jai priklausančią dujotiekio sistemą transportuoja gamtines dujas į vartotojo nurodytą paskirties vietą⁷⁸.

(49) Siekiant diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje, patvirtintoje 2012 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“, yra planuojama iki 2014 m. pabaigos pastatyti suskystintų gamtinių dujų terminalą Klaipėdoje, įrengti gamtinių dujų saugyklą ir iki 2018 m. nutiesti Lietuvos – Lenkijos dujų jungtį, kuri sujungtų Lietuvos dujų sistemą su ES dujų tinklais. Nepaisant vykdomų ir planuojamų projektų, Lietuvos dujotiekiai vis dar yra izoliuoti nuo Vakarų Europos dujotiekių tinklų, visos į Lietuvą importuojamos ir Lietuvoje vartojamos dujos yra tiekiamos OAO „Gazprom“.

4. Tyrimo išvados ir ūkio subjektų pateiktos nuomonės bei paaiškinimai

(50) Konkurencijos tarybos Dominuojančių ūkio subjektų ir susijungimų skyrius 2014 m. kovo 4 d. Pranešime apie atliktą tyrimą Nr. 5S-1/2014⁷⁹ (toliau – Pranešimas apie atliktą tyrimą) išdėstė tyrimo išvadas bei siūlė pripažinti, kad OAO „Gazprom“, atsisakydama derėtis su „Lietuvos energijos gamyba“, AB dėl gamtinių dujų mainų sutarties 2013 – 2015 m. sudarymo, sutrukdė „Lietuvos energijos gamyba“, AB įsigyti gamtinių dujų iš kito tiekėjo ir yra pagrindas teigti, jog OAO „Gazprom“ pažeidė 2004 m. nutarimo nuostatas, bei skirti OAO „Gazprom“ Konkurencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje numatytą sankciją.

(51) Vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo 29 straipsniu, Konkurencijos taryba tyrimo išvadas pateikė OAO „Gazprom“⁸⁰ bei Pareiškėjui⁸¹ ir nurodė, kad jie gali pateikti paaiškinimus dėl jų bei susipažinti su tyrimo bylos medžiaga.

(52) OAO „Gazprom“ savo paaiškinimuose⁸² pateikė du argumentus. Pirma, OAO „Gazprom“ yra Rusijos teisės subjektas, veikia ir paklūsta suverenos valstybės – Rusijos įstatymų

⁷³ Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos gamtinių dujų rinkos stebėsenos ataskaita už 2012 metus (Bylos 2 tomas, 81 lapas).

⁷⁴ UAB „Dujotekana“ nurodo, kad remiantis turima iš *LT Gas Stream AG* informacija, *LT Gas Stream AG* įmonei UAB „Dujotekana“ tiekia OAO „Gazprom“ gamtines dujas (Bylos 2 tomas, 42 lapas). Šį faktą, kad gamtines dujas OAO „Gazprom“ tiekia į Lietuvą per *LT Gas Stream AG* patvirtina ir OAO „Gazprom“ 2012 m. metiniame pranešime nurodyta informacija (Bylos 11 tomas, 151 lapas; Bylos 12 tomas, 49 - 50 lapai).

⁷⁵ Gamtinių dujų įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad didmeninis vartotojas yra asmuo, išskyrus perdavimo sistemos operatorių ar skirstymo sistemos operatorių, perkantis gamtines dujas perparduoti, o Gamtinių dujų įstatymo 2 straipsnio 46 dalyje nurodyta, kad nebutinis vartotojas yra vartotojas, perkantis gamtines dujas naudoti ne savo namų ūkio reikmėms.

⁷⁶ UAB „HAUPAS“ 2014 m. kovo 3 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas, 135 lapas; Bylos 13 tomas, 3 lapas); AB „Achema“ 2014 m. kovo 3 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas, 125 - 126 lapai); Akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ 2014 m. kovo 3 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas, 129 lapas); UAB Kauno termofikacinė elektrinė (Bylos 2 tomas, 132 lapas); UAB „Dujotekana“ 2014 m. vasario 28 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas 138 lapas).

⁷⁷ AB „Amber Grid“ internetinis puslapis, informacija apie gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorių (Bylos 2 tomas, 78 lapas).

⁷⁸ UAB „HAUPAS“ 2014 m. kovo 3 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas, 135 lapas; 13 tomas, 3 lapas); AB „Achema“ 2014 m. kovo 3 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas, 125 - 126 lapai); AB „Lietuvos dujos“ 2014 m. kovo 3 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas, 129 lapas); UAB Kauno termofikacinė elektrinė (Bylos 2 tomas, 132 lapas); UAB „Dujotekana“ 2014 m. vasario 28 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 2 tomas 138 lapas).

⁷⁹ Bylos 14 tomas, 1 - 17 lapai.

⁸⁰ Bylos 15 tomas, 1-110 lapai.

⁸¹ Bylos 14 tomas, 18 - 19 lapai.

⁸² Pareiškėjo 2014 m. balandžio 7 d. paaiškinimai Konkurencijos tarybai (Bylos 16 tomas, 3 - 4 lapai).

nuostatomis. Be to, *OAO „Gazprom“* Lietuvos Respublikos teritorijoje komercinės veiklos tiesiogiai nevykdo. Antra, *OAO „Gazprom“* į AB „Lietuvos dujos“ akcininkų sudėtį pateko pagal atvirojo privatizavimo konkurso rezultatus ir turi tam tikrus įsipareigojimus, kurie atsispindi AB „Lietuvos dujos“ privatizavimo programoje, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose, Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje, Akcininkų sutartyje⁸³ ir Gamtinių dujų tiekimo sutartyje. Remiantis Gamtinių dujų tiekimo sutartimi, *OAO „Gazprom“* teigimu, įmonė įsipareigojo tiekti gamtines dujas, įskaitant ir kiekius. *OAO Gazprom* pabrėžia, kad gamtinių dujų tiekimo sąlygas mažiausiai iki 2015 metų pasiūlė ir patvirtino Vyriausybė ir į jas negalima neatsižvelgti, o tyrimo išvadose išdėstyti argumentai pažeidžia sutarties laisvės principą.

(53) Pareiškėjas, teikdamas paaiškinimus⁸⁴, sutiko su Pranešime apie atliktą tyrimą išdėstytomis išvadomis, kad yra pagrindas pripažinti, jog *OAO „Gazprom“* pažeidė Konkurencijos tarybos 2004 m. nutarimu nustatytą Koncentracijos vykdymo sąlygą. Vis dėlto, Pareiškėjas pažymėjo, jog nepagrįsta teigti, kad pažeidimas baigėsi 2012 m. gruodžio 31 d., kadangi Pareiškėjo interesas įsigyti pigesnes dujas egzistuoja iki šiol. Jeigu galimybė pirkti pigesnes dujas iš Alternatyvaus teikėjo atsirastų dabar, Pareiškėjas ja pasinaudotų. Pareiškėjo teigimu, *OAO „Gazprom“* veiksmai yra konkurenciją eliminuojantis elgesys, tolygus patekimo į rinką barjerų kūrimui, atsisakymui suteikti prieigą prie infrastruktūros, o tokio pobūdžio pažeidimai tęsiasi tol, kol toks interesas patenkinamas. Taip pat, Pareiškėjo nuomone, nustatant *OAO „Gazprom“* skirtiną baudą, *OAO „Gazprom“* turėtų būti taikoma atsakomybė sunkinanti aplinkybė, o su pažeidimu susijusiomis pajamomis turėtų būti laikomos ne tik tos pajamos, kurias *OAO „Gazprom“* gauna iš gamtinių dujų pardavimo Pareiškėjui, tačiau visos pajamos, kurias *OAO „Gazprom“* gauna teikdamas gamtines dujas į Lietuvą.

(54) 2014 m. gegužės 13 d. Konkurencijos taryboje įvyko posėdis, kuriame buvo numatyta išklausti procedūros dalyvius⁸⁵. Šiame posėdyje dalyvavo Pareiškėjo atstovas, kuris palaikė raštu pateiktus paaiškinimus. *OAO „Gazprom“* atstovai posėdyje nedalyvavo, nors Konkurencijos taryba įmonę buvo tinkamai informavusi⁸⁶.

Konkurencijos taryba k o n s t a t u o j a :

(55) Konkurencijos įstatymo redakcijos, galiojusios, kai buvo priimtas 2004 m. nutarimas, 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte buvo nustatyta, kad Konkurencijos taryba, išnagrinėjusi pranešimą apie koncentraciją, gali priimti nutarimą leisti vykdyti koncentraciją pagal dalyvaujantiems ūkio subjektams ar kontroliuojantiems asmenims Konkurencijos tarybos nustatytas koncentracijos vykdymo sąlygas ir įpareigojimus, reikalingus dominuojančios padėties sukūrimui ar sustiprinimui išvengti. Šiuo metu galiojančios Konkurencijos įstatymo redakcijos 12 straipsnio 2 dalis numato, kad Konkurencijos taryba, išnagrinėjusi pranešimą apie koncentraciją, gali leisti vykdyti koncentraciją pagal dalyvaujantiems ūkio subjektams ar kontroliuojantiems asmenims nustatytas koncentracijos vykdymo sąlygas ar įpareigojimus, reikalingus tam, kad nebūtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.

(56) Nutarimo (39) pastraipoje Konkurencijos taryba nurodė, kad Koncentracijos vykdymo sąlyga buvo nustatyta atsižvelgus į Koncentracijos nagrinėjimo metu nustatytas aplinkybes bei Koncentracijoje dalyvavusių ūkio subjektų padėtį atitinkamose rinkose: AB „Lietuvos dujos“ užėmė dominuojančią padėtį atitinkamose gamtinių dujų perdavimo ir paskirstymo rinkose, o *OAO „Gazprom“* buvo vienintelis gamtinių dujų į Lietuvą tiekėjas. Atsižvelgusi į Nutarimo (46) pastraipoje išdėstytas aplinkybes, Konkurencijos taryba daro išvadą, kad situacija gamtinių dujų rinkoje, lyginant su ta, kuri buvo, kai Konkurencijos taryba 2004 m. leido *OAO „Gazprom“*

⁸³ Akcininkų sutarties tarp Valstybės turto fondo, veikiančio Lietuvos Respublikos vardu ir *OAO „Gazprom“* ir *Ruhrigas Energie Beteiligung AG* ir *E.ON Energie AG* projektas (Bylos 18 tomas, 17 – 35 lapai).

⁸⁴ *OAO „Gazprom“* 2014 m. balandžio 23 d. paaiškinimai Konkurencijos tarybai (Bylos 16 tomas, 5 - 6 lapai).

⁸⁵ Konkurencijos tarybos bylų nagrinėjimo uždaro posėdžio protokolai 2014 m. gegužės 16 d. (Bylos 16 tomas, 21 – 25 lapai; Bylos 17 tomas, 1 – 5 lapai).

⁸⁶ Bylos 15 tomas, 1 - 110 lapai.

vykdyti Koncentraciją, liko nepasikeitusi. Atitinkamai ir Koncentracijos vykdymo sąlyga nuo 2004 m. nebuvo pakeista ar panaikinta.

(57) Nutarimo priėmimo metu galiojančios Konkurencijos įstatymo redakcijos 22 straipsnio 1 dalies 4 punktą numato, kad Konkurencijos taryba tiria, be kita ko, koncentracijos vykdymą pažeidžiant nustatytas koncentracijos vykdymo sąlygas ar įpareigojimus. Atsižvelgusi į tai, šiame Nutarime Konkurencijos taryba vertina, ar *OAO „Gazprom“* vykdė koncentraciją pažeisdamas jam nustatytą Koncentracijos vykdymo sąlygą.

5. Konkurencijos įstatymo ir 2004 m. Nutarimo nuostatų taikymas *OAO „Gazprom“*

(58) Kaip nurodyta Nutarimo (52) pastraipoje, *OAO „Gazprom“* Konkurencijos tarybai nurodė, kad yra Rusijos teisės subjektas bei tiesiogiai nevykdo komercinės veiklos Lietuvos Respublikos teritorijoje. Iš *OAO „Gazprom“* pateiktų paaiškinimų galima suprasti, jog *OAO „Gazprom“* nuomone, jam Konkurencijos įstatymo reikalavimai nėra taikomi ir Konkurencijos taryba nėra kompetentinga vertinti Pareiškėjo skundžiamų *OAO „Gazprom“* veiksmų. Vis dėlto, toliau išdėstyti argumentai bei aplinkybės rodo, kad, nepaisant to, jog *OAO „Gazprom“* yra Rusijos Federacijoje registruotas ūkio subjektas, Konkurencijos įstatymo bei 2004 m. nutarimo nuostatos jam yra taikomos ir privalomos.

(59) Remiantis Konkurencijos įstatymo 2 straipsnio 2 dalimi, Konkurencijos įstatymas taikomas ir ne Lietuvos Respublikoje registruotų ūkio subjektų veiklai, jeigu dėl šios veiklos ribojama konkurencija Lietuvos Respublikos vidaus rinkoje. Siekdamas saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę Lietuvos Respublikoje (Konkurencijos įstatymo 1 straipsnio 1 dalis), įstatymų leidėjas Konkurencijos įstatymo taikymą sieja ne su ūkio subjekto atliekamos veiklos teritorija, bet su ūkio subjekto veiksmų įtaka konkurencijai Lietuvoje. Todėl ir Konkurencijos tarybai numatyta kompetencija nagrinėti ir ne Lietuvos Respublikoje registruotų ūkio subjektų veiksmus.

(60) Konkurencijos taryba atkreipia dėmesį ir į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktiką dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) nuostatų taikymo ūkio subjektams, kurie veikia ne ES teritorijoje. ESTT vertindamas, ar veiksmai turi poveikį prekybai tarp ES valstybių narių bei ar jiems taikomos atitinkamos SESV nuostatos, paaiškino, kad ūkio subjekto veiksmai, net jei atliekami ne ES teritorijoje, gali riboti laisvę teikti paslaugas ES teritorijoje, o tai, ar SESV nuostatos taikomos, turi būti vertinama ne izoliuotai, o atsižvelgus į visą įmonės veiklą⁸⁷. ESTT pažymėjo, kad turi būti įvertintos tokio ūkio subjekto veiksmų pasekmės veiksmingai konkurencijai bendrojoje rinkoje⁸⁸. Nors *OAO „Gazprom“* gamtinių dujų tiesiogiai Lietuvos teritorijoje netiekia, *OAO „Gazprom“* veiksmai gali riboti konkurenciją Lietuvos gamtinių dujų rinkoje.

(61) Kaip matyti iš Nutarimo (45) ir (46) pastraipų, Lietuvos dujų tiekimo sistema yra sujungta tik su Baltarusijos ir Latvijos gamtinių dujų sistemomis. *OAO „Gazprom“*, kaip išdėstyta Nutarimo (48) pastraipoje, gamtines dujas patiekia iki Lietuvos – Baltarusijos sienos, o iš ten gamtinės dujos, naudojantis AB „Amber Grid“ infrastruktūra, yra perduodamos Lietuvos vartotojams į jų nurodytą paskirties vietą. *OAO „Gazprom“* yra vienintelis gamtines dujas Lietuvos vartotojams tiekiantis ūkio subjektas. Dėl Lietuvos gamtinių dujų tiekimo sistemos uždaro bei *OAO „Gazprom“*, kaip vienintelio gamtinių dujų tiekėjo į Lietuvą, padėties, gamtinių dujų tiekimas į Lietuvą yra priklausomas nuo *OAO „Gazprom“*. Nustatant Koncentracijos vykdymo sąlygą *OAO „Gazprom“* buvo siekiama, kad dėl *OAO „Gazprom“* padėties nebūtų ribojama konkurencija Lietuvos gamtinių dujų rinkoje bei Lietuvos vartotojų galimybės rinktis gamtinių dujų tiekėją. *OAO „Gazprom“* veiksmai, kuriais pažeidžiama Koncentracijos vykdymo sąlyga, riboja konkurenciją Lietuvos gamtinių dujų rinkoje.

⁸⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1979 m. spalio 25 d. sprendimas byloje dėl prejudicinio sprendimo Nr. 22/79, *Greenwich v. SACEM*, 12 p.

⁸⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1979 m. spalio 25 d. sprendimas byloje dėl prejudicinio sprendimo Nr. 22/79, *Greenwich v. SACEM*, 11 p.

(62) Be to, 2004 m. Konkurencijos taryba, gavusi paties *OAO „Gazprom“* pranešimą apie koncentraciją ir vadovaudamasi Konkurencijos įstatymu, leido *OAO „Gazprom“* vykdyti Koncentraciją įsigyjant AB „Lietuvos dujos“ akcijų pagal *OAO „Gazprom“* pateiktą pranešimą. Būtent nagrinėjant šią Koncentraciją *OAO „Gazprom“*, kaip koncentracijoje dalyvaujančiam ūkio subjektui, buvo nustatyta Nutarimo (2) pastraipoje nurodyta Koncentracijos vykdymo sąlyga, kurios *OAO „Gazprom“* įsipareigojo laikytis. *OAO „Gazprom“* veiksmų, galimai pažeidžiančių 2004 m. nutarimo nuostatas, vertinimas, priklauso Konkurencijos tarybos, kaip leidimą Koncentracijai išdavusios bei Koncentracijos vykdymo sąlygą nustačiusios institucijos, kompetencijai. *OAO „Gazprom“* pateikęs pranešimą apie koncentraciją bei gavęs leidimą ir įgijęs bendrą Lietuvoje veikiančio ūkio subjekto, AB „Lietuvos dujos“, kontrolę, nepagrįstai teigia, jog *OAO „Gazprom“* veiksmų atitiktis 2004 m. nutarimo nuostatomis vertinimas nepriklauso Konkurencijos tarybos kompetencijai.

(63) Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, toliau Konkurencijos taryba vertina, ar *OAO „Gazprom“* sudarė kliūtis Pareiškėjui įsigyti gamtinių dujų iš kito tiekėjo ir pažeidė Koncentracijos vykdymo sąlygą.

6. Koncentracijos vykdymo sąlygos pažeidimas

(64) Kaip matyti iš Nutarimo (2) pastraipoje nurodytos Koncentracijos vykdymo sąlygos, ją nustatydamas Konkurencijos taryba siekė užtikrinti, kad dėl Koncentracijos, atsižvelgiant į Koncentracijoje dalyvavusių ūkio subjektų padėtį, nebūtų ribojama konkurencija Lietuvos gamtinių dujų rinkoje ir kad būtų užtikrintos Lietuvos gamtinių dujų vartotojų galimybės įsigyti gamtinių dujų iš kitų tiekėjų. Koncentracijos sąlygų ir įpareigojimų nustatymą lėmė siekis užtikrinti, kad ūkio subjektai laiku ir efektyviai vykdytų įsipareigojimus, kurių turėtų pakakti koncentracijos nagrinėjimo metu nustatytai konkurencijos problemai išspręsti⁸⁹.

(65) Pareiškėjo vertinimu, *OAO „Gazprom“* atsisakymas sudaryti gamtinių dujų mainų sandorį sutrukdė Pareiškėjui sudaryti gamtinių dujų tiekimo sutartį su Alternatyviu tiekėju ir iš jo įsigyti gamtinių dujų elektros energijos ir šilumos gamybai. Pareiškėjo teigimu, tokiais veiksmais *OAO „Gazprom“* pažeidė Konkurencijos tarybos 2004 m. nutarime nustatytą Koncentracijos vykdymo sąlygą.

(66) Konkurencijos taryba nustatė, jog Pareiškėjas, kaip nurodyta Nutarimo (44) pastraipoje, yra vartotojas, turintis teisę laisvai pasirinkti gamtinių dujų tiekimo įmonę, kadangi nuo 2007 m. liepos 1 d. teisė įsigyti gamtinių dujų iš bet kurio tiekėjo suteikiama visiems vartotojams Lietuvoje. Be to, Pareiškėjas gamtinių dujų siekė įsigyti savo poreikiams – elektros energijos ir šilumos gamybai elektrinėje, esančioje Elektrėnuose⁹⁰. Alternatyvus tiekėjas, su kuriuo derėjosi Pareiškėjas ir iš kurio siekė įsigyti gamtinių dujų, yra gamtinių dujų tiekimo įmonė⁹¹, kadangi Alternatyvus tiekėjas pagal sudarytą gamtinių dujų pirkimo – pardavimo sutartį būtų pardavęs ir patiekęs Pareiškėjui gamtines dujas į šalių sutartą vietą.

(67) Atsižvelgdama į šias aplinkybes, Konkurencijos taryba konstatuoja, jog *OAO „Gazprom“*, vykdydamas leidimo Koncentracijai sąlygą, turėjo nesudaryti kliūčių Pareiškėjui savo poreikiams sudaryti gamtinių dujų pirkimo - pardavimo sutartį su Alternatyviu tiekėju. Toliau šiame

⁸⁹ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, OL L 024, 29/01/2004, Preambulės 30 punktas; 2006 m. vasario 23 d. Bendrojo teismo sprendimas Nr. T-282/02, *Cementbouw v Komisija*, 307 p.

⁹⁰ Alternatyvaus tiekėjo 2012 m. sausio 27 d. pasiūlymas Pareiškėjui dėl gamtinių dujų tiekimo (Bylos 1 tomas, 20 lapas; Bylos 3 tomas, 20 lapas).

⁹¹ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/55/EB, OL L211/94, 2009, 2 straipsnio 7 punktas numato, kad tiekimas yra gamtinių dujų, įskaitant suskystintų gamtinių dujų, pardavimas, įskaitant perpardavimą, vartotojams. 2 straipsnio 8 punkte nurodoma, kad tiekimo įmonė yra fizinis ar juridinis asmuo, atliekantis tiekimo funkciją. Atsižvelgus į šios direktyvos nuostatas Gamtinių dujų įstatymo 2 straipsnio 33 punkte nurodyta, kad gamtinių dujų tiekimo įmonė yra asmuo, kuris verčiasi gamtinių dujų tiekimo veikla, o 34 punkte nurodyta, kad gamtinių dujų tiekimas yra gamtinių dujų pardavimas ir (ar) perpardavimas gamtinių dujų vartotojams ir jų tiekimas į gamtinių dujų sistemą.

Nutarime Konkurencijos taryba vertina, ar *OAO „Gazprom“*, atsakydamas Pareiškėjui, jog negali tenkinti Pareiškėjo prašymo dėl gamtinių dujų tiekimo, nes neturi laisvų gamtinių dujų pajėgumų, ir taip faktiškai atsisakydamas derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio, sudarė kliūtis Pareiškėjui savo poreikiams sudaryti gamtinių dujų pirkimo sutartį su Alternatyviu tiekėju ir ar tokie *OAO „Gazprom“* veiksmai leidžia konstatuoti Koncentracijos sąlygos vykdymo pažeidimą.

(68) Konkurencijos taryba pažymi, kad *OAO „Gazprom“* veiksmų vertinimą atliko atsižvelgdama į konkrečias nustatytas aplinkybes, susijusias su Pareiškėjo numatytais įgyvendinti gamtinių dujų iš Alternatyvaus tiekėjo pirkimo 2013 – 2015 m. sandoriu ir gamtinių dujų mainų sandoriu, dėl kurio kreipėsi į *OAO „Gazprom“*, ir su *OAO „Gazprom“* veiksmais Pareiškėjo pateikto pasiūlymo dėl gamtinių dujų mainų sandorio atžvilgiu.

6.1. *OAO „Gazprom“* veiksmų vertinimas

(69) Konkurencijos taryba Nutarimo (46) ir (47) pastraipose nustatė, kad *OAO „Gazprom“* yra vienintelis gamtinių dujų tiekėjas į Lietuvą, kurio dujas į Lietuvą importuoja penkios įmonės. Pareiškėjas dujas elektros ir šilumos energijos gamybai perka iš AB „Lietuvos dujos“ ir AB „Dujotekana“, tačiau siekdamas pasinaudoti teise įsigyti gamtinių dujų iš kitų tiekėjų, atliko tiekėjų paiešką ir derėjosi dėl gamtinių dujų pirkimo su pasiūlymą pateikusių Alternatyviu tiekėju.

(70) Atsižvelgdamas į tai, kad, kaip nurodyta Nutarimo (16) pastraipoje, tiekti gamtines dujas į Lietuvą per Baltarusiją yra techniškai negalima, Pareiškėjas siekė sudaryti gamtinių dujų mainų sandorį su *OAO „Gazprom“*, kaip vieninteliu gamtinių dujų į Lietuvą tiekėju.

(71) Konkurencijos taryba Nutarimo (32) ir (33) pastraipose nustatė, kad gamtinių dujų mainų sandorių gali būti įvairių ir kad nėra vieningo gamtinių dujų mainų sandorio apibrėžimo. Šie sandoriai gali būti įvairaus pobūdžio, o jų sąlygos priklauso nuo šalių susitarimo. Atsižvelgusi į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, Konkurencijos taryba daro išvadą, jog gamtinių dujų mainų sandoris gali būti įgyvendinamas šalims apsiikeičiant fiziniiais gamtinių dujų kiekiais, esančiais skirtingose teritorijose⁹², o jam įgyvendinti reikia surasti partnerį su atitinkamais pajėgumais ir interesais⁹³.

(72) Pagal Pareiškėjo siektą įgyvendinti sandorį šalys apsiikeistų atitinkamais gamtinių dujų kiekiais, esančiais skirtingose valstybėse. Įgyvendindamas Pareiškėjo pasiūlytą gamtinių dujų mainų sandorį, *OAO „Gazprom“* per metus būtų turėjęs patiekti Pareiškėjui į Lietuvą (Lietuvos – Baltarusijos pasienyje esančią Kotlovkos dujų apskaitos stotį) tokį kiekį dujų, kurį Pareiškėjas elektros energijos ir šilumos gamybai būtų įsigijęs iš Alternatyvaus tiekėjo. Tuo tarpu Pareiškėjas iš Alternatyvaus tiekėjo įsigytą atitinkamą dujų kiekį patiektų *OAO „Gazprom“* Vakarų Europos valstybėje, kuri būtų nustatyta pagal susitarimą su *OAO „Gazprom“*. Dėl konkrečių techninių dujų perdavimo sąlygų šalys būtų turėjusios susitarti su perdavimo sistemos operatoriais⁹⁴.

(73) Pareiškėjo numatytam gamtinių dujų mainų sandoriui įgyvendinti buvo reikalinga sudaryti sutartį su *OAO „Gazprom“*, nes *OAO „Gazprom“* yra vienintelis gamtinių dujų Lietuvos vartotojams tiekėjas. Be to, *OAO „Gazprom“* dujas tiekia ne tik į Lietuvą, bet ir į kitas Vakarų Europos valstybes, įskaitant Lenkiją ir Vokietiją⁹⁵, kur Pareiškėjas būtų turėjęs dujų, įsigytų pagal sutartį su Alternatyviu tiekėju. Atsižvelgus į šias aplinkybes bei įvertinus Lietuvos gamtinių dujų sistemos uždaramą, be *OAO „Gazprom“* dalyvavimo, Pareiškėjas nebūtų galėjęs įsigyti gamtinių dujų iš Alternatyvaus tiekėjo, nes nebūtų turėjęs, kas jam reikalingą gamtinių dujų kiekį patiektų į Lietuvą.

⁹² Nutarimo (34) pastraipa.

⁹³ Alternatyvaus tiekėjo 2013 m. gruodžio 16 d. atsakymas į Konkurencijos tarybos užklausimo 4-ą klausimą (Bylos 2 tomas, 12, 19 lapai; bylos 6 tomas, 14, 29 lapai).

⁹⁴ 2013 m. lapkričio 28 d. Konkurencijos tarybos paaiškinimų protokolas, kuriame užfiksuoti Pareiškėjo atstovo paaiškinimai (Bylos 1 tomas, 144 lapas; Bylos 3 tomas, 107 lapas).

⁹⁵ *OAO „Gazprom“* internetinis puslapis, informacija apie *Yamal – Europa* dujotiekį (Bylos 12 tomas, 35 - 36, 59 - 62 lapai).

(74) Iš pradžių Pareiškėjas dėl gamtinių dujų mainų sandorio kreipėsi į *OOO „Gazprom export“*, kuris, Pareiškėjo žiniomis, buvo atsakingas už dujų tiekimą į ES šalis⁹⁶. Negavęs atsakymo Pareiškėjas kreipėsi į *OOO „Gazprom export“* patronuojančią bendrovę *OAO „Gazprom“*, prašydamas užtikrinti atsakymo pateikimą, o nesant galimybės pateikti atsakymo - nurodyti *OAO „Gazprom“* poziciją dėl Pareiškėjo pasiūlymo, susijusio su prekyba gamtinėmis dujomis⁹⁷.

(75) *OAO „Gazprom“* atsakydamas Pareiškėjui nurodė⁹⁸, jog negali patenkinti Pareiškėjo prašymo dėl gamtinių dujų tiekimo, kadangi neturi atliekamo gamtinių dujų kiekio, kurį galėtų pasiūlyti Pareiškėjui. Konkurencijos taryba nenustatė, kad *OAO „Gazprom“* būtų bendravęs su Pareiškėju siekdamas išsiaiškinti, kokios konkrečiai būtų Pareiškėjo siūlyto gamtinių dujų mainų sandorio sąlygos ir kaip jis būtų įgyvendinamas, taigi, ir to, ar papildomas gamtinių dujų kiekis iš tikrųjų būtų buvęs reikalingas. Konkurencijos taryba pažymi, kad vertindamas Pareiškėjo pateiktą pasiūlymą, *OAO „Gazprom“* taip pat turėjo atsižvelgti į jam nustatytą Koncentracijos vykdymo sąlygą ir nesudaryti kliūčių Pareiškėjui sudaryti gamtinių dujų pirkimo sutartį su Alternatyviu tiekėju. Įvertinusi tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir *OAO „Gazprom“* veiksmus atsakant į Pareiškėjo pasiūlymą, Konkurencijos taryba daro išvadą, kad *OAO „Gazprom“* nedėjo pakankamų pastangų užtikrinti Koncentracijos vykdymo sąlygos įgyvendinimą.

(76) *OAO „Gazprom“* atsisakė derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio ar kitaip bendradarbiauti dėl gamtinių dujų tiekimo Pareiškėjui neišsiaiškinęs siūlyto sandorio įgyvendinimo sąlygų bei to, kad *OAO „Gazprom“* atsisakius sudaryti gamtinių dujų mainų sandorį, Pareiškėjas nebūtų galėjęs įsigyti gamtinių dujų iš Alternatyvaus tiekėjo. *OAO „Gazprom“* atsisakymas bendradarbiauti lėmė tai, kad Pareiškėjas negalėjo sudaryti gamtinių dujų pirkimo - pardavimo sutarties su Alternatyviu tiekėju. Tokią išvadą Konkurencijos taryba daro atsižvelgusi į tai, kad sutarties su Alternatyviu tiekėju sudarymas buvo priklausomas nuo to, ar Pareiškėjas galės užsitikrinti gamtinių dujų tiekimą į Lietuvą, Elektrėnuose esančią elektrinę. Kadangi galimybės fiziniu būdu tiekti dujas per Baltarusiją į Lietuvą nebuvo, o *OAO „Gazprom“* atsisakė derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio, pirkimo - pardavimo sutarties tarp Pareiškėjo ir Alternatyvaus tiekėjo sudarymas buvo netikslingas ir derybos nutrūko.

(77) Tokie *OAO „Gazprom“* veiksmai atsisakant derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio, net nesiaiškinant tokio sandorio įgyvendinimo sąlygų, yra nesuderinami su iš Koncentracijos vykdymo sąlygos *OAO „Gazprom“* kylančia pareiga nesudaryti kliūčių Lietuvos vartotojams sudaryti dujų pirkimo sutartis su kitais tiekėjais. Įvertinusi *OAO „Gazprom“* veiksmus bei nustatytas aplinkybes, Konkurencijos taryba daro išvadą, kad tokie *OAO „Gazprom“* veiksmai sudarė kliūtis Pareiškėjui savo poreikiams sudaryti gamtinių dujų pirkimo - pardavimo sutartį su Alternatyviu tiekėju ir įsigyti iš jo gamtinių dujų.

(78) Koncentracijos vykdymo sąlygos pažeidimo vertinimui įtakos neturi ir tai, kad Pareiškėjas į *OAO „Gazprom“* kreipėsi dar derybų su Alternatyviu tiekėju dėl gamtinių dujų pirkimo - pardavimo sutarties sudarymo metu. Kaip matyti iš Alternatyvaus tiekėjo pateikto pasiūlymo bei derybų tarp Pareiškėjo ir Alternatyvaus tiekėjo eigos⁹⁹, galutinės pirkimo - pardavimo sutarties sąlygos priklausė nuo to, ar Pareiškėjas būtų galėjęs gamtines dujas gauti Lietuvoje. Dėl *OAO „Gazprom“* atsisakymo derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio, kurį pateikdamas *OAO „Gazprom“* net nesiaiškino sandorio įgyvendinimo sąlygų, tolesnės derybos su Alternatyviu tiekėju tapo netikslingos, kadangi Pareiškėjas nebūtų galėjęs pagal sutartį su Alternatyviu tiekėju įsigyti dujų atsigabenti į Lietuvą ir panaudoti pagal paskirtį – elektros ir šilumos gamybai Elektrėnuose esančioje elektrinėje.

⁹⁶ Pareiškėjo 2012 m. vasario 15 d. raštas *OOO „Gazprom export“* (Bylos 1 tomas, 38, 47 lapai).

⁹⁷ Bylos 1 tomas, 39, 48 lapai.

⁹⁸ Bylos 1 tomas, 40, 41, 49 lapai.

⁹⁹ Alternatyvaus tiekėjo 2012 m. sausio 27 d. pasiūlymas Pareiškėjui dėl gamtinių dujų tiekimo ir Alternatyvaus tiekėjo susirašinėjimas su Pareiškėju (Bylos 1 tomas, 20 – 32 lapai; Bylos 3 tomas, 20-37, 65 – 103 lapai).

6.2. OAO „Gazprom“ nurodytos atsisakymo priežastys bei paaiškinimai

(79) OAO „Gazprom“ kaip atsisakymo sudaryti Pareiškėjo siūlytą gamtinių dujų mainų sandorį priežastį nurodė gamtinių dujų kiekio trūkumą nurodytu laikotarpiu, t. y. 2013 – 2015 m. Konkurencijos taryba, įvertinusi nustatytas aplinkybes ir Pareiškėjo numatyto įgyvendinti gamtinių dujų mainų sandorio pobūdį, konstatuoja, kad toks OAO „Gazprom“ teiginys yra nepagrįstas. Kaip Konkurencijos taryba išdėstė Nutarimo (72) pastraipoje, įgyvendindami Pareiškėjo siūlytą gamtinių dujų mainų sandorį, Pareiškėjas ir OAO „Gazprom“ būtų apsikeitę tokiu pačiu gamtinių dujų kiekiu per metus, kadangi Pareiškėjo siūlyto sandorio esmė buvo ta, kad vieno savininko gamtinės dujos būtų keičiamos į analogišką kito savininko gamtinių dujų kiekį, esantį skirtingose vietose.

(80) Nutarimo (34) pastraipoje Konkurencijos taryba nustatė, jog OAO „Gazprom“ yra sudaręs gamtinių dujų mainų sandorių, kai įmonės apsikeičia skirtingose teritorijose esančiomis gamtinėmis dujomis, todėl OAO „Gazprom“ galėjo įvertinti siūlyto sandorio pobūdį. Be to, ir Pareiškėjo pateiktame pasiūlyme buvo pateikta informacijos apie sandorio pobūdį, jo įgyvendinimą. Todėl, atsižvelgdamas į pareigas, kylančias iš 2004 m. nutarime įtvirtintos Koncentracijos vykdymo sąlygos, OAO „Gazprom“ galėjo bei privalėjo bent preliminariai įvertinti siūlyto gamtinių dujų mainų sandorio įgyvendinimo sąlygas ir tai, kad tokio sandorio atveju yra apsikeičiama analogiškais gamtinių dujų kiekiais, esančiais skirtingose vietose, dėl ko gamtinių dujų poreikis savaime nepadidėja. Jeigu OAO „Gazprom“ ir nebūtų turėjęs patirties sudarant gamtinių dujų mainų sandorius, iš Koncentracijos vykdymo sąlygos kylanti pareiga nesudaryti kliūčių Lietuvos vartotojams sudaryti gamtinių dujų pirkimo sutartis su kitais tiekėjais, įpareigoja OAO „Gazprom“ dėti protingas pastangas ir bent jau išsiaiškinti sąlygas ar aplinkybes, kurios susijusios su juo ir kurios gali turėti įtakos Lietuvos vartotojų gamtinių dujų pirkimui iš kito tiekėjo.

(81) Be to, nėra pagrindo teigti, kad įgyvendinus Pareiškėjo siūlytą gamtinių dujų mainų sandorį, bendras OAO „Gazprom“ Lietuvos vartotojams tiekiamas gamtinių dujų kiekis savaime padidėtų. Pareiškėjui nutraukus gamtinių dujų pirkimą iš AB „Lietuvos dujos“ ir UAB „Dujotekana“, Pareiškėjas tokį patį gamtinių dujų kiekį, kokį pirkė (ar pirkė) iš pastarųjų tiekėjų, būtų pirkęs iš Alternatyvaus tiekėjo ir šį kiekį OAO „Gazprom“ būtų turėjęs pateikti Pareiškėjui pagal gamtinių dujų mainų sandorį. Kadangi gamtinių dujų vartojimas Lietuvoje, įgyvendinus Pareiškėjo siūlytą sandorį, vien tik dėl šio sandorio neturėtų padidėti, mažai tikėtina, kad OAO „Gazprom“ įsipareigojimų apimtis Lietuvoje esantiems vartotojams padidėtų arba kad to nebūtų galima išspręsti derybomis. Tačiau, iš karto atsisakydamas derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio, OAO „Gazprom“ to, ar iš tikrųjų būtų reikalingas papildomas kiekis bei ar būtų kitų kliūčių siūlytam mainų sandoriui įgyvendinti, iš esmės su Pareiškėju nesitikslino ir nesiaiškino.

(82) Kita vertus, Pareiškėjo suvartojamas gamtinių dujų kiekis, atsižvelgus į OAO „Gazprom“ veiklos mastus, yra santykinai mažas. Pavyzdžiui, 2012 m. OAO „Gazprom“ ES šalims¹⁰⁰ tiekė 125,4 mlrd. m³ gamtinių dujų (iš jų 34 mlrd. m³ į Vokietiją, 13,1 mlrd. m³ į Lenkiją)¹⁰¹, Lietuvai – 3,1 mlrd. m³ gamtinių dujų¹⁰². Pareiškėjas 2012 m. įsigijo – 0,3 mlrd. m³ gamtinių dujų¹⁰³, kas sudaro 0,24 proc. OAO „Gazprom“ gamtinių dujų tiekimo ES ir 9,68 proc. Lietuvoje. Taigi, nėra pagrindo teigti, kad gamtinių dujų mainų sandorio sudarymas tarp OAO „Gazprom“ ir Pareiškėjo ir įgyvendinimas, įvertinus, be kita ko, santykinai nedidelius Pareiškėjo įsigyjamus gamtinių dujų kiekius, turėtų reikšmingą įtaką OAO „Gazprom“ gamtinių dujų tiekimo veiklai ES ar Lietuvoje.

(83) OAO „Gazprom“ veiksmų, kaip Koncentracijos vykdymo sąlygos pažeidimo, vertinimo nekeičia ir ta aplinkybė, kad OAO „Gazprom“ nurodė Pareiškėjui kreiptis į AB „Lietuvos dujos“, kurios Lietuvos vartotojams parduoda OAO „Gazprom“ tiekiamas dujas. Pirma, Koncentracijos

¹⁰⁰ T.y. Airija, Austrija, Bulgarija, Čekija, Danija, Estija, Graikija, Italija, Jungtinė Karalystė, Latvija, Lenkija, Lietuva, Nyderlandai, Prancūzija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Suomija, Vengrija, Vokietija.

¹⁰¹ OAO „Gazprom“ 2012 m. metinis pranešimas (Bylos 11 tomas, 110, 112 lapai; Bylos 12 tomas, 45 – 48 lapai).

¹⁰² OAO „Gazprom“ 2012 m. metinis pranešimas (Bylos 11 tomas, 112 lapas; Bylos 12 tomas, 47 - 48 lapai).

¹⁰³ Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos gamtinių dujų rinkos stebėsenos ataskaita už 2012 metus, Mažmeninės gamtinių dujų tiekimo rinkos struktūra, 8 pav. (Bylos 2 tomas, 87 lapas).

vykdymo sąlyga numato reikalavimus *OAO „Gazprom“* Lietuvos vartotojų atžvilgiu, kurių *OAO „Gazprom“* privalo laikytis. Konkurencijos taryba pažymi, kad įvairūs tiek techniniai, tiek teisiniai klausimai galėjo būti sprendžiami derybų tarp Pareiškėjo ir *OAO „Gazprom“* metu, tačiau *OAO „Gazprom“* Pareiškėjo pasiūlymą derėtis atmetė net nesiaiškinęs sandorio įgyvendinimo sąlygų. Kaip išdėstyta Nutarimo 6.1 dalyje, *OAO „Gazprom“* sudarė kliūtis Pareiškėjui sudaryti gamtinių dujų pirkimo - pardavimo sutartį su Alternatyviu tiekėju, taigi, pažeidė Koncentracijos vykdymo sąlygą.

(84) Antra, AB „Lietuvos dujos“ tik importuoja *OAO „Gazprom“* tiekiamas dujas, todėl bet kuriuo atveju norint užtikrinti gamtinių dujų tiekimą į Lietuvą, AB „Lietuvos dujos“ būtų turėjusios bendradarbiauti su *OAO „Gazprom“*, kaip vieninteliu gamtinių dujų į Lietuvą tiekėju. Be to, AB „Lietuvos dujos“ neturi komercinių interesų toje Vakarų Europos valstybėje, kurioje Pareiškėjas būtų įsigijęs gamtinių dujų ir turi tik gamtinių dujų tiekimo licenciją, suteikiančią teisę dujas tiekti Lietuvoje¹⁰⁴. Todėl *OAO „Gazprom“*, kaip vienintelio dujų tiekėjo į Lietuvą, dalyvavimas bet kuriuo atveju būtų buvęs reikalingas¹⁰⁵.

(85) *OAO „Gazprom“*, teikdamas nuomonę dėl tyrimo išvadų, paaiškino, kad *OAO „Gazprom“* į AB „Lietuvos dujos“ akcininkų sudėtį pateko pagal atvirojo privatizavimo konkurso rezultatus ir turi tam tikrus įsipareigojimus, kurie atsispindi AB „Lietuvos dujos“ privatizavimo programoje, Vyriausybės nutarimuose, Akcijų pirkimo – pardavimo sutartyje, akcininkų sutartyje ir Gamtinių dujų tiekimo sutartyje. Tačiau *OAO „Gazprom“* pateiktuose paaiškinimuose nenurodė, kokios konkrečiai iš Akcijų pirkimo – pardavimo, Gamtinių dujų tiekimo sutarties ar kitų sutarčių ar teisės aktų *OAO „Gazprom“* kylančios pareigos ar reikalavimai, riboja *OAO „Gazprom“* galimybes sudaryti gamtinių dujų mainų sandorį su Pareiškėju. Be to, 2012 m. atsakydama į „Lietuvos energijos gamyba“, AB prašymą, *OAO „Gazprom“* nurodė, kad tenkinti Pareiškėjo prašymo dėl gamtinių dujų tiekimo negali dėl trūkstamų papildomų gamtinių dujų kiekių, o ne dėl to, kad to padaryti *OAO „Gazprom“* negali dėl teisės aktų ar sutarčių reikalavimų.

(86) Konkurencijos taryba, įvertinusi AB „Lietuvos dujos“ privatizavimo aplinkybes ir privatizavimo metu priimtus teisės aktus bei sudarytas sutartis, kurių šalis yra *OAO „Gazprom“*, nenustatė iš teisės aktų ar sutarčių kylančių apribojimų *OAO „Gazprom“* sudaryti Pareiškėjo numatytą įgyvendinti gamtinių dujų mainų sandorį. Bet kuriuo atveju pareigos, kurios *OAO „Gazprom“* kyla iš minėtų sutarčių bei teisės aktų, turi būti aiškinamos kartu su pareigomis ir reikalavimais, kuriuos numato 2004 m. nutarimas, leidęs *OAO „Gazprom“* įgyvendinti koncentraciją įgijus dalį AB „Lietuvos dujos“ akcijų ir bendrą šios įmonės kontrolę.

(87) Atsižvelgus į tai, kad Koncentracijos vykdymo sąlygą *OAO „Gazprom“* pažeidė atsisakydama derėtis dėl gamtinių dujų mainų sutarties sudarymo, *OAO „Gazprom“* argumentai, susiję su AB „Lietuvos dujos“ privatizavimo metu sudarytomis sutartimis bei priimtais teisės aktais, ypač nepagrindžiant, kaip konkrečiai jie galėjo riboti *OAO „Gazprom“* galimybę sudaryti gamtinių dujų mainų sandorį, yra nepagrįsti ir nepaneigia išvadų dėl nustatyto Koncentracijos vykdymo sąlygos pažeidimo.

(88) Apibendrinama Nutarimo 6.1 ir 6.2 dalyse išdėstytus argumentus, Konkurencijos taryba konstatuoja, kad *OAO „Gazprom“*, nepagrįstai atsisakydama derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio su Pareiškėju sudarymo, sudarė kliūtis Pareiškėjui įsigyti gamtinių dujų savo poreikiams iš Alternatyvaus tiekėjo ir taip pažeidė Koncentracijos vykdymo sąlygą.

(89) Konkurencijos taryba pažymi, kad nėra pagrindo teigti, jog Pareiškėjo numatytas įgyvendinti gamtinių dujų mainų sandoris, atsižvelgus į sandorio pobūdį bei tyrimo metu nustatytas aplinkybes, lemtų nepagrįstų ar neproporcingų apsunkinimų *OAO „Gazprom“* veikloje. Kaip nurodyta Nutarimo (48) pastraipoje, *OAO „Gazprom“* gamtines dujas tiekia iki Lietuvos – Baltarusijos pasienyje esančios Kotlovkos dujų apskaitos stoties, o iš ten gamtinės dujos pagal vartotojo sutartį su pardavimo sistemos operatoriumi AB „Amber Grid“ yra patiekiamos iki vartotojo nurodytos paskirties vietos. Tam, kad *OAO „Gazprom“* galėtų įgyvendinti Pareiškėjo

¹⁰⁴ AB „Lietuvos dujos“ 2012 m. gegužės 31 d. raštas Pareiškėjui (Bylos 1 tomas, 109 lapas).

¹⁰⁵ Pareiškėjo 2013 m. spalio 7 d. raštas Konkurencijos tarybai (Bylos 1 tomas, 136 lapas; Bylos 3 tomas, 60 lapas).

siūlytą gamtinių dujų mainų sandorį, *OAO „Gazprom“* turėtų atlikti įprastus veiksmus – pateikti gamtines dujas į Kotlovkos dujų apskaitos stotį, iš kur gamtinės dujos pagal Pareiškėjo sutartį su perdavimo sistemos operatoriumi būtų pateikiamos į Pareiškėjo nurodytą paskirties vietą, t. y. Elektrėnuose esančią elektrinę. Taip pat toks gamtinių dujų mainų sandorio sudarymas nepareikalautų iš *OAO „Gazprom“* ypatingų pastangų ar neproporcingai didelių išteklių Koncentracijos sąlygos vykdymo kontekste (pavyzdžiui, nutiesti dujotiekį ar gauti papildomas licencijas). Juolab kad *OAO „Gazprom“* bet kuriuo atveju tiekia gamtines dujas į Lietuvą bei turi komercinių interesų ten, kur Pareiškėjas būtų įsigijęs dujų – Vakarų Europos šalyse¹⁰⁶. Tam, kad *OAO „Gazprom“* Vakarų Europoje reikalingas gamtinių dujų kiekis būtų patiektas *OAO „Gazprom“* ar jo nurodytam klientui, pakaktų susitarti su Vakarų Europos valstybės perdavimo sistemos operatoriumi dėl atitinkamo gamtinių dujų tiekimo grafiko¹⁰⁷. Šios aplinkybės patvirtina išvadą dėl nustatyto *OAO „Gazprom“* Koncentracijos vykdymo sąlygos pažeidimo.

7. Sankcijos

(90) Remiantis Konkurencijos įstatymo 35 straipsnio 1 dalimi, Konkurencijos taryba, nustačiusi, kad ūkio subjektai pažeidė Konkurencijos įstatymo reikalavimus, vadovaudamasi objektyvumo ir proporcingumo principais, turi teisę skirti Konkurencijos įstatymo 35 straipsnio 1 dalyje numatytas sankcijas.

(91) 2004 m. nutarimu nustatyta Koncentracijos vykdymo sąlyga yra galiojanti ir numato pareigą *OAO „Gazprom“*, be kita ko, nesudaryti kliūčių vartotojams savo poreikiams sudaryti gamtinių dujų pirkimo sutartis su bet kuria dujų gavybos ar tiekimo įmone. Atsižvelgusi į tai ir įvertinusi Pareiškėjo paaiškinimus, Konkurencijos taryba daro išvadą, jog yra netikslinga papildomai įpareigoti *OAO „Gazprom“* nutraukti nagrinėtus veiksmus, pažeidžiančius 2004 m. nutarimo nuostatas, kadangi šie veiksmai savaime yra uždrausti pačiu 2004 m. nutarimu.

(92) Konkurencijos įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad už Konkurencijos tarybos nustatytų koncentracijos vykdymo sąlygų ar privalomų įpareigojimų pažeidimą ūkio subjektams skiriama pinigine bauda iki 10 procentų bendrųjų metinių pajamų praėjusiais ūkiniais metais. Šio įstatymo 37 straipsnyje išdėstyti baudų skyrimo ir jų dydžio nustatymo principai – skiriant baudas ūkio subjektams atsižvelgiama į padaryto pažeidimo pavojingumą, pažeidimo trukmę, atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes, kiekvieno ūkio subjekto įtaką pažeidimo padarymui bei ūkio subjekto prekių, tiesiogiai ir netiesiogiai susijusių su pažeidimu, pardavimų vertę.

(93) Baudos dydis nustatomas vadovaujantis Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. 64 „Dėl Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Baudų dydžio nustatymo aprašas). Baudų dydžio nustatymo aprašo 4 punkte nurodyta, kad už draudžiamą susitarimą ar piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi ūkio subjektui skiriamas baudos dydis apskaičiuojamas dviem etapais: pirmiausia apskaičiuojamas bazinis baudos dydis, vėliau bazinis baudos dydis tikslinamas – didinamas arba mažinamas. Pagal Baudų dydžio nustatymo aprašo 23 punktą, už kitus Konkurencijos įstatymo pažeidimus ūkio subjektui skiriamos baudos dydžio apskaičiavimui *mutatis mutandis* taikomos Aprašo II, IV ir V skyrių nuostatos, kiek jos reglamentuoja baudos dydžio apskaičiavimą, kai bazinis baudos dydis apskaičiuojamas pagal ūkio subjekto paskutiniuosius ūkiniais metais gautas bendrąsias pajamas.

(94) Atsižvelgus į tai ir remiantis Baudų dydžio nustatymo aprašo 4 punktu, iš pradžių apskaičiuojamas bazinis baudos dydis, o vėliau bazinis baudos dydis tikslinamas.

¹⁰⁶ Nutarimo (73) pastraipa.

¹⁰⁷ 2013 m. lapkričio 28 d. Konkurencijos tarybos paaiškinimų protokolas, kuriame užfiksuoti Pareiškėjo atstovo paaiškinimai (Bylos 1 tomas, 144 lapas; Bylos 3 tomas, 107 lapas).

7.1. Bazinis baudos dydis

(95) *OAO „Gazprom“* 2004 m. nutarimo nuostatas pažeidė atsisakydama derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio su Pareiškėju ir sutrukdė Pareiškėjui savo poreikiams sudaryti gamtinių dujų pirkimo – pardavimo sutartį su Alternatyviu tiekėju. Atsižvelgusi į tai, Konkurencijos taryba vertina, kad su pažeidimu susijusiomis prekių pardavimo pajamomis pagrįsta laikyti *OAO „Gazprom“* pajamas, kurias jis 2012 m. gavo pardavęs gamtines dujas Pareiškėjui per AB „Lietuvos dujos“ ir UAB „Dujotekana“¹⁰⁸.

(96) Atsižvelgus į tai, kad Pareiškėjo siektas įgyvendinti gamtinių dujų mainų sandoris yra individualaus pobūdžio, susijęs su gamtinių dujų tiekimu Pareiškėjui, kaip vienam iš Lietuvos gamtinių dujų vartotojų, jo poreikiams (elektros energijos ir šilumos gamybai), su pažeidimu susijusiomis pajamomis laikyti visas *OAO „Gazprom“* iš gamtinių dujų pardavimo Lietuvos vartotojams 2012 m. gautas pajamas būtų nepagrįsta.

(97) Baudų dydžio nustatymo aprašo 5 punktą numato, kad, jeigu ūkio subjekto dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpis trumpesnis nei vieneri ūkiniai metai, pardavimų vertė nustatoma pagal pardavimų pajamas, kurias ūkio subjektas gavo per dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpį. Todėl *OAO „Gazprom“* pardavimų vertė nustatoma pagal Nutarimo (95) pastraipoje nustatytas pajamas, gautas iš gamtinių dujų pardavimo Pareiškėjui, per pažeidimo laikotarpį, nurodytą Nutarimo (105) pastraipoje.

(98) Remiantis Baudų dydžio nustatymo aprašo 8 punktu, bazinis baudos dydis lygus pardavimų vertės dalies, apskaičiuotos įvertinus pažeidimo pavojingumą, ir pažeidimo trukmės metais sandaugai.

7.1.1. Pažeidimo pavojingumas

(99) Baudų dydžio nustatymo aprašo 10 punkte numatyta, jog pažeidimo pavojingumas įvertinamas atsižvelgiant į visas su konkrečiu pažeidimu susijusias aplinkybes, tokias kaip pažeidimo pobūdis, geografinis plotas, pažeidimo dalyvių bendra rinkos dalis ir kt.

(100) Konkurencijos taryba leidimą Koncentracijai suteikė su sąlyga, kad Koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai, įskaitant *OAO „Gazprom“*, geranoriškai ir tinkamai vykdys Koncentracijos vykdymo sąlygoje įtvirtintus įpareigojimus. Nustatant Koncentracijos vykdymo sąlygą, kaip matyti iš jos turinio, buvo siekiama užtikrinti konkurenciją Lietuvos gamtinių dujų rinkoje ir kad dėl Koncentracijos, be kita ko, nebūtų ribojamos Lietuvos vartotojų galimybės įsigyti gamtinių dujų iš kitų tiekėjų ir atitinkamai kitiems tiekėjams nebūtų ribojamos galimybės parduoti gamtines dujas Lietuvos vartotojams. Atsižvelgiant į tai, kad Koncentracijos vykdymo sąlyga lėmė tai, kad *OAO „Gazprom“* buvo leista vykdyti Koncentraciją įsigyjant AB „Lietuvos dujos“ akcijų, *OAO „Gazprom“* veiksmai, pažeidžiantys 2004 m. nutarimo nuostatas, iš esmės paneigia patį koncentracijos sąlygų ir įpareigojimų institutą, jo tikslus.

(101) Pažeidimo pavojingumą rodo ir tai, kad Koncentracijos vykdymo sąlyga numatė aiškias pareigas *OAO „Gazprom“* – nesudaryti kliūčių Lietuvos vartotojams savo poreikiams įsigyti gamtinių dujų iš kitų tiekėjų. *OAO „Gazprom“* galėjo, imdamasis protingų pastangų, ir privalėjo įvertinti, kad jo veiksmai gali pažeisti 2004 m. nutarimo nuostatas. Vis dėlto, nors *OAO „Gazprom“* turi pareigą užtikrinti tinkamą 2004 m. nutarimu nustatytą įpareigojimų įgyvendinimą ir imtis protingų pastangų, to jis nepadarė. *OAO „Gazprom“* atsisakymas derėtis su Pareiškėju dėl gamtinių dujų mainų sandorio, kaip pagrįsta Nutarimo 6.1 dalyje, sudarė kliūtis Pareiškėjui savo poreikiams įsigyti gamtinių dujų iš kito tiekėjo. Tokie *OAO „Gazprom“* veiksmai neleido pasiekti tikslo, kuriu buvo siekiama nustatant Koncentracijos vykdymo sąlygą, bei sudarė sąlygas *OAO „Gazprom“* išlaikyti savo, kaip vienintelio gamtinių dujų tiekėjo Lietuvos vartotojams, padėtį.

(102) Vertindama nustatyto pažeidimo pavojingumą Konkurencijos taryba atsižvelgia į tai, kad gamtinių dujų mainų sandoris buvo susijęs su Pareiškėju ir gamtinių dujų tiekimu Pareiškėjo

¹⁰⁸ AB „Lietuvos dujos“ ir UAB „Dujotekana“ parduotų Pareiškėjui gamtinių dujų kiekiai ir kainos (Bylos 2 tomas, 53 lapas; Bylos 5 tomas, 11 lapas; Bylos 2 tomas, 63 lapas; Bylos 7 tomas, 10 lapas).

poreikiams. Tačiau, kadangi *OAO „Gazprom“* atsisakymas sudaryti gamtinių dujų mainų sutartį sutrukdė Pareiškėjui mažesne kaina įsigyti gamtinių dujų, kurias jis naudoja elektros ir šilumos energijos gamybai, *OAO „Gazprom“* atsisakymas derėtis dėl gamtinių dujų mainų sandorio galėjo lemti neigiamas pasekmes Lietuvos elektros ir šilumos vartotojams, kadangi dėl brangesnių *OAO „Gazprom“* gamtinių dujų galėjo didėti Pareiškėjo gaminamos elektros ir šilumos energijos kaina¹⁰⁹.

(103) Įvertinusi aukščiau išdėstytas aplinkybes, Konkurencijos taryba konstatuoja, kad nustatytas *OAO „Gazprom“* Koncentracijos vykdymo pažeidimas yra labai pavojingas pažeidimas, už kurį pagrįsta nustatyti 20 proc. nuo *OAO „Gazprom“* pajamų, nustatytų Nutarimo (97) pastraipoje, baudos dydį už pažeidimo pavojingumą.

7.1.2. Pažeidimo trukmė

(104) Vadovaujantis Baudų dydžio nustatymo aprašo 12 punktu, siekiant atsižvelgti į kiekvieno ūkio subjekto dalyvavimo darant pažeidimą trukmę, Nutarimo (103) apskaičiuota baudos dydžio suma dauginama iš ūkio subjekto dalyvavimo darant pažeidimą metų skaičiaus. Trumpesnis nei šešių mėnesių laikotarpis laikomas puse metų; ilgesnis už šešis mėnesius, bet trumpesnis už metus laikotarpis laikomas metais.

(105) Pažeidimo pradžia yra ne vėliau kaip 2012 m. balandžio 11 d., kai *OAO „Gazprom“* atsakė Pareiškėjui, jog negali tenkinti jo prašymo dėl gamtinių dujų tiekimo¹¹⁰. Pažeidimo pabaiga yra 2012 m. gruodžio 31 d., atsižvelgus į tai, kad Pareiškėjas ir Alternatyvus tiekėjas derėjosi dėl gamtinių dujų tiekimo 2013 – 2015 m. Tam, kad numatytą sandorį būtų galima įgyvendinti 2013 – 2015 m. laikotarpiu, Konkurencijos tarybos vertinimu, sutartis su *OAO „Gazprom“* dėl gamtinių dujų mainų turėjo būti sudaryta vėliausiai 2012 m. gruodžio 31 d. Nagrinėjamas pažeidimas yra trunkamasis, kadangi *OAO „Gazprom“* atsisakė derėtis dėl gamtinių dujų mainų sutarties sandorio su Pareiškėju sudarymo 2013 – 2015 m. ir nesiėmė jokių veiksmų, kurie sudarytų sąlygas Pareiškėjui įsigyti gamtinių dujų iš Alternatyvaus tiekėjo nurodytam laikotarpiui.

(106) Pareiškėjas nesutiko, kad pažeidimas pasibaigė 2012 m. gruodžio 31 d., nuroydamas, kad Pareiškėjas iki dabar turi interesą įsigyti gamtinių dujų iš kitų tiekėjų. Pareiškėjo nuomone, *OAO „Gazprom“* pažeidimas nėra pasibaigęs, kadangi *OAO „Gazprom“* nėra pateikęs pozicijos dėl Pareiškėjo pateikto pasiūlymo.

(107) Konkurencijos taryba, įvertinusi tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir Pareiškėjo pateiktus argumentus, konstatuoja, jog nėra pagrindo teigti, kad *OAO „Gazprom“* padarytas pažeidimas nėra pasibaigęs. Alternatyvus tiekėjas pasiūlymą Pareiškėjui pateikė dėl gamtinių dujų tiekimo 2013 – 2015 m. laikotarpiu, dėl šio laikotarpio vyko ir Pareiškėjo bei Alternatyvaus tiekėjo derybos. Taip pat Pareiškėjas į *OAO „Gazprom“* kreipėsi dėl gamtinių dujų mainų sandorio šiam konkrečiam laikotarpiui. Konkurencijos taryba nenustatė ir Pareiškėjas nenurodė, kad Pareiškėjas būtų kreipęsis į Alternatyvų tiekėją ar *OAO „Gazprom“*, siūlydamas sudaryti atitinkamas sutartis kitam laikotarpiui nei 2013 – 2015 m. Pareiškėjo interesas įsigyti gamtinių dujų iš kito tiekėjo nėra tapatus realiam Alternatyvaus tiekėjo pasiūlymui įsigyti gamtinių dujų 2013 – 2015 m. bei Pareiškėjo pasiūlymui *OAO „Gazprom“* šiam laikotarpiui sudaryti gamtinių dujų mainų sandorį.

(108) Remiantis Baudų dydžio nustatymo aprašo 12 punktu ir atsižvelgus į aukščiau nurodytas aplinkybes, laikoma, kad nagrinėjamas *OAO „Gazprom“* pažeidimas truko 1 (vienerius) metus. Taigi, Nutarimo (103) pastraipoje nurodytas baudos dydis už pažeidimo pavojingumą dauginamas iš vieneto koeficiento.

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 32 str. 3 d. nustatyta, kad į šilumos kainą įtraukiamos pagrįstos sąnaudos už kurą, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 43 str. 1 d. numatyta, kad nustatant viršutines elektros perdavimo, skirstymo, visuomeninio tiekimo paslaugų kainų ribas numatomos būtiniosios elektros energijos sąnaudų padengimo išlaidos. Taip pat ir Pareiškėjas skunde paaiškino, kad kuro sąnaudos turi įtakos galutinei vartotojams parduodamos elektros energijos kainai (Bylos 1 tomas, 10 lapas).

¹¹⁰ Bylos 1 tomas, 40 – 41, 49 lapai.

7.1.3. Dėl atgrasymo

(109) Baudų dydžio nustatymo tvarkos aprašo 14 punkte numatyta, kad siekiant užtikrinti baudų atgrasomąjį poveikį, baudos bazinis dydis didinamas, kai ūkio subjekto pajamos iš nesusijusių su pažeidimu prekių pardavimo sudaro daugiau kaip 95 proc. bendrųjų ūkio subjekto pajamų.

(110) *OAO „Gazprom“* pajamos iš veiklos, susijusios su pažeidimu, kaip nustatyta Nutarimo (95) pastraipoje, 2012 m. sudarė mažiau nei 0,1 proc. bendrųjų *OAO „Gazprom“* pajamų 2012 m.¹¹¹ Taigi, *OAO „Gazprom“* pajamos iš veiklos, nesusijusios su pažeidimu, sudaro daugiau kaip 95 proc. bendrųjų *OAO „Gazprom“* pajamų 2012 m. Todėl yra pagrindas didinti *OAO „Gazprom“* skiriamą baudą siekiant užtikrinti baudos atgrasomąjį poveikį.

(111) Atsižvelgdama į tai, kad *OAO „Gazprom“* pajamos iš veiklos, susijusios su pažeidimu, 2012 m. sudarė itin nežymią bendrųjų pajamų dalį bei siekdama atgrasymo ir vadovaudamasi teisingumo, objektyvumo ir proporcingumo principais, Konkurencijos taryba vertina, kad *OAO „Gazprom“* skiriamos baudos bazinis dydis, nurodytas Nutarimo (108) pastraipoje, didinamas 100 proc.

7.2. Bazinio baudos dydžio tikslinimas

(112) Nustačius atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, remiantis Baudų dydžio nustatymo aprašo 17 punktu, bazinis baudos dydis atitinkamai gali būti didinamas arba mažinamas.

(113) Konkurencijos taryba, įvertinusi Nutarimo (8) pastraipoje nustatytas aplinkybes bei Pareiškėjo paaiškinimus, konstatuoja, kad Konkurencijos įstatymo 37 straipsnio 2 ir 3 dalyje įtvirtintos atsakomybę lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės nenustatytos.

7.3. Galutinis baudos dydis

(114) Apibendrinus aukščiau nurodytas aplinkybes *OAO „Gazprom“* už padarytą 2004 m. nutarime nustatytų Koncentracijos vykdymo sąlygų pažeidimą skiriama 123 096 700 (vieno šimto dvidešimt trijų milijonų devyniasdešimt šešių tūkstančių septynių šimtų) Lt bauda. Ši bauda neviršija Konkurencijos įstatymo 36 straipsnyje numatytų 10 proc. bendrųjų pajamų praėjusiais ūkiniais metais.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2004 m. kovo 18 d. nutarimo Nr. 1S-38 nuostatomis, Konkurencijos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 30 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 35 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 36 straipsnio 1 dalimi, 37 straipsnyje numatytais baudų skyrimo kriterijais bei Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašu, patvirtintu 2012 m. sausio 18 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 64,

Konkurencijos taryba nutaria:

1. Pripažinti, kad *OAO „Gazprom“*, atsisakydama derėtis su „Lietuvos energijos gamyba“, AB dėl gamtinių dujų mainų sutarties 2013 – 2015 m. sudarymo, sudarė kliūtis „Lietuvos energijos gamyba“, AB savo poreikiams sudaryti gamtinių dujų pirkimo sutartį su dujų tiekimo įmone ir pažeidė 2004 m. kovo 18 d. Konkurencijos tarybos nutarimo Nr. 1S-38 „Dėl leidimo *OAO „Gazprom“* vykdyti koncentraciją įsigyjant 34% AB „Lietuvos dujos“ akcijų paketą ir įgyjant kartu su VĮ Valstybės turto fondas, „Ruhrgas Energie Beteiligungs AG“ ir „E.ON Energie AG“ bendrą AB „Lietuvos dujos“ kontrolę“ nuostatas.

¹¹¹ 2012 m. *OAO „Gazprom“* finansinė ataskaita (Bylos 12 tomas, 37 - 40 lapai).

2. Už šio nutarimo rezoliucinės dalies 1 punkte nurodytą pažeidimą skirti *OAO „Gazprom“* 123 096 700 (vieno šimto dvidešimt trijų milijonų devyniasdešimt šešių tūkstančių septynių šimtų) litų baudą.

3. Įpareigoti *OAO „Gazprom“* per 5 dienas nuo šio nutarimo rezoliucinės dalies 2 punkte numatytos baudos sumokėjimo pranešti apie tai Konkurencijos tarybai ir pateikti tai patvirtinančius įrodymus.

Nutarimas per 20 dienų nuo jo paskelbimo Konkurencijos tarybos interneto svetainėje *www.kt.gov.lt* dienos gali būti skundžiamas Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 39 straipsniu, paskirta pinigine bausme per tris mėnesius nuo nutarimo paskelbimo Konkurencijos tarybos interneto svetainėje *www.kt.gov.lt* dienos turi būti sumokėta į biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą LT24 7300 0101 1239 4300 (įmokos kodas 6920, lėšų gavėjas Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, juridinio asmens kodas 188659752).

Per nurodytą terminą nesumokėjus baudos, skaičiuojamos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.210 straipsnio 2 dalyje nurodytos palūkanos.

Vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 33 straipsnio 3 dalimi ir 39 straipsniu, skundo padavimas dėl Konkurencijos tarybos nutarimo, kuriuo už Konkurencijos įstatymo pažeidimą ūkio subjektui paskirta bausmė, sustabdo baudos ir palūkanų priverstinį išieškojimą iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, tačiau nesustabdo palūkanų skaičiavimo.

Pirmininkas

Šarūnas Keserauskas